

שער עשירי - פסקי דין קצרים בעניני אבן העזר

סימן לו

נושאים

- 1 - מזונות לאשה התובעת גרושין
- 2 - נשואי עולה מחבר העמים שאומצה ע"י הורים יהודים
- 3 - כפיית גט בבאה מחמת טענה
- 4 - גרושי אשה חולה
- 5 - היתר נישואין באשה שוטה
- 6 - חיוב גט באשה שוטה
- 7 - חיוב גט באשה שוטה (2)
8. חיוב גט באשה שוטה (3)
- 9 - היתר נישואין למי שנישא בנשואי פראגוואי

סי' לו/1 - מזונות לאשה התובעת גרושין

בפנינו תביעות הודיות של בני הזוג הנ"ל, אשר נשאו זל"ז בתאריך 21.10.92, ולהם שני ילדים. בתאריך יח אייר תש"ס הגיש הבעל תביעת גרושין נגד האשה בטענה לחוסר תקשורת ומשברים, כשהוא כורך לתביעתו את עניני מזונות האשה והילדים.

בתאריך כו אב תש"ס תבעה האשה גרושין בטענה שהבעל חי עם אשה אחרת לא מכלכל את משפחתו ואינו מבצע את תפקידו כבעל.

בתאריך ז אלול תש"ס תבעה האשה מזונות עבורה בביה"ד, וכן הגישה בקשה למתן צו למדור ספציפי במדור הצדדים, וכן לאסור על הבעל להכנס לבית הנ"ל. תביעה זו כותרתה "כתב תביעה מתוקן למזונות האשה ומדור".

בתאריך טו חשוון ס"א הוגשה בקשה לקביעת הסדרי ראייה בין האב לילדיו. לבקשה זו הוגשה תגובה של ב"כ האשה. כמו כן הגישה האשה תביעה בבית המשפט למשפחה למזונות הילדים (ואף נפסקו מזונות טרום זמניים), וכן תביעת רכוש (שמירת זכויות).

על כל הכרוך והטעון התנהל דיון בפני ביה"ד ביום ט"ו כסלו ס"א, כאשר ב"כ האשה טוען שהאשה חוזרת בה מתביעת הגרושין ומתקנת אותה באופן שיחייב את הבעל בתשלום מזונות לאשה, ואילו ב"כ הבעל טוען כי האשה דבקה ברצונה להתגרש, וע"כ אין מקום לחיוב מזונות, ועל הצדדים להתגרש.

והנה בנדון שלפנינו השאלה העובדתית המתבקשת, האם האשה חזרה בה מתביעת הגרושין והיא חפצה בשלום בית, או שדבקה היא בתביעת הגרושין.

כאמור האשה הגישה תביעת גרושין, ולאחר כעשרה ימים הגישה באמצעות ב"כ תביעה מתוקנת לחיוב הבעל במזונות ובמדור ספציפי. בכל כתב התביעה המתוקן לא חזרה בה האשה מתביעת הגרושין, וטענת ב"כ כי בתיקון כתב התביעה חזרה האשה מתביעתה וחפצה בשלום בית, אינה עולה בקנה אחד עם הכתוב בתביעת הגרושין. כך גם בדיון שהתקיים בפני ביה"ד, בתחילה אמרה האשה; "אני רוצה להתגרש", אולם לאחר מכן אמרה; "נכון שכתבתי בתחילה שאני רוצה להתגרש, אך עכשיו אני רוצה שלום בית שיהיה אבא לילדים". לדעתנו ניכר כי מהבחינה העובדתית האשה חפצה בגרושין, אך טוענת וחוזרת וטוענת לשלום בית, ע"מ לאפשר בסיס לתביעת מזונות האשה ומדור ספציפי, שמהבחינה ההלכתית אין להם מקום במציאות שבה האשה תובעת גרושין. אי אפשר לבוא ולטעון מחד שהיא חפצה בשלום בית, ומאידך לתבוע בכתב תביעה מתוקן לאסור על הבעל להכנס לדירת הצדדים. כלל נקוט בידינו שעובדות יוצרות טיעונים, ולא טיעונים יוצרים עובדות, ואין ברצון לטעון ולתבוע מזונות כדי לשנות את העובדה שהאשה חפצה בגרושין, דבר הניכר וברור מכתב תביעתה של האשה לגרושין, מכתב התביעה למזונות, וממהלך הדברים שנאמרו בדיון.

וכבר דנו בתי הדין בשאלה זו האם יש לחייב את הבעל במזונות האשה, כאשר שני הצדדים - הבעל והאשה - אינם חפצים זה בזה ורוצים להתגרש (ובנדון שלפנינו אף תובעים גרושין). יצוינו שני פסי"ד של הגרי"ש אלישיב שליט"א שבהם פסק שאין לחייב במזונות בעל התובע גרושין כשאף האשה חפצה בגרושין, וזאת אם ישליש בביה"ד את עיקר הכתובה (ללא תוספת). עיין פד"ר כרך ו עמ' 15;

"דכן מורין בבי דינא לא לפסוק מזונות לכל אשה המסרבת לחיות עם בעלה חיי אישות גם בטרם הכריזו עליה ובטרם הפסידה כתובתה ... מ"מ באופן שהבעל רוצה לגרשה ומוכן לשלם לה עיקר הכתובה המגיע לה לפי הדין (כי תוספת כתובה יש לומר דאין לה מטעם דאדעתא למשקל ולמיפק לא יהיב לה), א"כ בידו להשליש עיקר הכתובה ולהפטר מחיוב המזונות."

וחזר הדין בפד"ר כרך ח עמ' 325, וכן נראה דעת הגר"ח צימבליסט שם בפד"ר כרך ח עמ' 201.

בנדון שלפנינו פטור הבעל אף מנכונות להשלשת עיקר הכתובה בביה"ד, וזאת מאחר והאשה הצהירה בפנינו שהיא מרויחה מעבודתה סך 3,500 לחודש, ובכגון זה יצאו מעשי ידיה במזונותיה (עיין ר"ן כתובות לא, ב בעמוה"ר וברמ"א שו"ע אבהע"ז סט, ד). אמנם יש מקום לדיון במעשי ידי האשה מעבודות חוץ, אם הם בכלל הדין שמעשי ידיה לבעלה, עיין ברשב"א בתשי' (מובא בב"י אהע"ז סו"ס צה), מהרי"ט ח"ב סו"ס סז, במשנה למלך (אישות כא, א), חזון-איש (אהע"ז ע, ו), ועוד. ויש להביא ראיה שמעשי ידיה לבעלה מדברי רש"י בכתובות סו, א בספיקא דגמרא בעשתה שלש או ארבע מלאכות ביחד, עיי"ש. ועיין בפד"ר כרך א (עמ' 94-90) (ביה"ד בת"א בהרכב: הגר"א גולדשמידט, הגר"ש קרליץ, הגר"י בבליקין) שפסקו שאין להוציא מיד האשה מספק. ושם הנידון היה להוציא מהאשה מה שקנתה (רהיטים)

משכרה בעבודות חוץ, שאין להוציא ממנה שבחזקתה. אולם - לאידך גיסא - גם אין להוציא מיד הבעל מזונותיה, כאשר האשה תפוסה במעשי ידיה מעבודות חוץ. כך גם פסק ביה"ד הרבני בחיפה (בהרכב: הגר"י רוזנטל, הגר"ב רקובר, הגר"ע הדאיה) הובא בפד"ר כרך ב (עמ' 228-220). דאף אם הדבר ספק אם מעשי ידיה מעבודות חוץ לבעל, אין להוציא מהבעל מזונות מספק, עיין אבני מילואים צ, ב (ד"ה ולפ"ז).

לאמור לעיל יש לפטור את הבעל ממזונות האשה משתי סיבות: רצונה בגרושין, וכן בעובדה שהיא עובדת ומשתכרת למחייתה.

לאור האמור לעיל:

א. הצדדים יתגרשו זמ"ז כתביעתם, וכל צד רשאי לפתוח תיק לסדור גט.

ב. אין מקום לפסוק מזונות לאשה.

מסקנות

א. כאשר שני הצדדים חפצים בגרושין, אין לחייב את הבעל במזונות אשתו.
ב. אשה המשתכרת מעבודות חוץ, אף שנחלקו אם דין מעשי ידיה כהעדפה שע"י הדחק, מ"מ אין להוציא מהבעל מזונות מספק.

סי' לו/2 - נשואי עולה מחבר העמים שאומצה ע"י הורים יהודים

נדונו באשה שבאה להתגרש בביה"ד, וכאשר נשאלה לשם אביה סיפרה לפי תומה כי הוריה הרשומים אינם הוריה הטבעיים אלא שאומצה על-ידם מגיל ארבע וחצי, לאחר ששהתה בבית יתומים רוסי. עומדת לפנינו השאלה בדבר יהדותה של האשה וכן יהדותו של בנה.

בענין יהדותה של האשה יש לדון בתרי: במידה ואכן כנים דבריה שגדלה בבית יתומים רוסי, האם דינה כנכריה. וכן אם נאמנת בדבריה. וכן יש לדון בענין יהדות בנה, אם דבריה יצרו ריעותא ביהדותו, ואם יש לו חזקת ישראל.

והנה לענין מי שגדל בבית יתומים נכרי בארץ שבה רובא דרובא אינם יהודים, לכאורה דינו כאסופי שנמצא בעיר שרובה נכרים. ותנן במשנה מכשירין ב,ז דאם נמצא תינוק מושלך בעיר שרובא עכו"ם, דינו כעכו"ם, רוב ישראל - ישראל, מחצה על מחצה - ישראל. ובגמרא כתובות טו,ב; אמר רב, לא שנו אלא להחיותו, אבל ליוחסין לא. ועי"ש ברש"י דאף ברוב ישראל לא מהני ליוחסין, דבעינן תרי רובי. והרמב"ם בהל' אסורי ביאה טו,כה, כתב וז"ל:

"האסופי שנמצא בעיר שיש בה גויים, בין שהיה רוב גויים או רוב ישראל, הרי זה ספק גוי לענין יוחסין, קידש אשה צריכה גט מספק."

וכן פסק בשו"ע אהע"ז ד, לג. והא דלא אזלינן בתר הרוב, ואף ברוב נכרים הוי ספק לענין קידושין, עיין ברב המגיד שם שכתב דכיון דאיכא מקצת גויים או ישראל קבועים בעיר, הו"ל קבוע וכמחצה על מחצה דמי.

וביש"ש ספ"ק דכתובות הקשה על הרמב"ם דהא בכל התורה אזלינן בתר רוב, ומדוע לא נאמר ברוב ישראל דקידושיו קידושין ודאי, וברוב עכו"ם שאין כאן קידושין כלל אפילו מדרבנן. ודעת הרמב"ם מדלא אשכח התלמוד לומר אלא הנפק"מ של להחזיר לו אבידה וכו', ש"מ דלשאר ענינים אינו כן. "וזה אינו, דאדרבא רבותא קמ"ל דאפילו בממון הולכין אחר הרוב וק"ו לענין נפשות ולענין איסורא". מבואר מדבריו דס"ל ליש"ש דבכל ענין אזלינן בתר רובא, וברוב עכו"ם דינו כעכו"ם ואין צריך גט אם קדש בת ישראל.

גם בעל התיבנות בספרו קהלת יעקב (אהע"ז ד, לג) הקשה על הא דפסק הרמב"ם דברוב עכו"ם צריכה גט מספק, הא כיון שמחשיבין את הנמצא בעיר שבה רוב עכו"ם כנכרי גמור לענין להאכילו נבילות, מדוע שלא יהיה דינו כנכרי לענין קדושין. ותירץ בקהלת יעקב וז"ל:

"ואפשר שדעת הרמב"ם כיון שלא אמרו בש"ס דברוב נכרים נכרי גם לענין קידושין אשה, אלמא משום חומרא דאשת איש החמירו אפילו ברוב נכרים, אבל ודאי דאם קדשה ישראל אחר שקידש אותה זה, צריכה גט משני ודאי."

הרי שמעיקר הדין ברוב נכרים נידונת כנכריה, ורק משום חומרא דאשת איש הצריכה גט. ועיין עוד בבית מאיר (ד, לג) מש"כ בזה. (וכל זה לשיטת הרמב"ם לענין קודם שנתגייר, אבל אחר שנתגייר ס"ל לרמב"ם דדינו כאסופי שנמצא בערי ישראל ויש לחוש לו משום ממזר ובמקום שיש לחוש לזה, עיין שו"ע אהע"ז ד, לא. אמנם דעת הראב"ד דאם נתגייר הרי הוא ישראל גמור וכן דעת הרב המגיד. ועיין בב"ש ד, נד דבתרי רובי גם הרמב"ם מודה. ועיין במהריב"ל ח"ג סי' צח).

ולענין אם נאמנת לומר שהינה מאומצת מבית יתומים רוסי, אחרי שבת. ז. שלה ובתעודות לידה שהביא מרוסיה היא רשומה כיהודיה - הביא כב' אבה"ד הגר"ג אקסלרוד שליט"א את דברי המחבר בשו"ע יור"ד רסח, יא; "מי שהיה מוחזק כישראל שאמר נתגיירתי ביני לבין עצמי, יש לו בנים, אינו נאמן על הבנים, אבל נאמן על עצמו לשווי נפשיה חתיכא דאיסורא ליאסר בבת ישראל עד שיטבול בפני ביי"ד". ועיין בש"ך שם ס"ק כב דאין עדותו כלום אפילו לענין עצמו, ואם בא על בת ישראל לא יפסלנה, "אלא לענין זה מהני עדותו לעצמו דשויה אנפשיה חתיכא דאיסורא ואסור בבת ישראל". ומקורו בתוס' יבמות מז, א ד"ה נאמן.

ומקור הדין מדברי הגמ' ביבמות מז, א; מעשה באחד שבא לפני רבי יהודה ואמר לו נתגיירתי ביני לבין עצמי. א"ל רבי יהודה יש לך עדים, א"ל לאו. יש לך בנים, א"ל

הן. אייל נאמן אתה לפסול עצמך ואי אתה נאמן לפסול את בניך. ובתוס' בסוגיא (ד"ה נאמן) מבואר דיכול לפסול עצמו מדין שויה אנפשיה חתיכה דאיסורא. וכן מפורש בתוס' יבמות כה, ב (ד"ה לימא), דלאו מטעם עדות נאמן, "אלא הא דפסלין היינו לאוסרו בבת ישראל דשויה אנפשיה חתיכה דאיסורא, או אם נגח שור של ישראל את שורו, פטור מטעם הודאת בעל-דין". וכן מבואר בדברי הר"ן יבמות (טז, א בעמוה"ר) שהקשה אמאי נאמן לפסול עצמו, הא אין אדם משים עצמו רשע. ותירץ; "זהו בישראל ברור, אבל זה לא היה ברור. אי נמי דהכא לאו דוקא לפסול אלא לשוויה נפשיה חתיכה דאיסורא לאסור בבת ישראל".

ובהמשך שם הקשתה הגמרא ומי אמר רב יהודה דאבנים אינו נאמן לפסול, דהא ס"ל לרבי יהודה דנאמן לפסול בנו ולומר זה בני בן גרושה או בן חלוצה. ותירצה הגמרא, אמר רב נחמן בר יצחק הכי קאמר ליה, לדברך עובד כוכבים אתה, ואין עדות לעובד כוכבים (הואיל ובניך מוחזקין בכשרות, אין אתה נאמן עליהן ולפוסלן - רש"י). רבינא אמר הכי קאמר ליה ... נאמן אתה לפסול בניך ואי אתה נאמן לפסול בני בניך. ואיפסקא בגמרא הלכה כרב נחמן בר יצחק דאינו נאמן לפסול הבנים כיון דאין עדות לעכו"ם. אי"כ לגבי עצמו אין כאן נאמנות אלא שוי אנפשיה חתיכה דאיסורא, ואילו לענין הבנים אינו נאמן כיון דלדבריו הוא עכו"ם. ועיי"ש תוס' ד"ה והלכתא.

וברמב"ם בהל' איסורי ביאה יג, ח, כתב וז"ל:

"היה נשוי לישראלית או לגיורת ויש לו בנים ואמר נתגיירתי ביני לבין עצמי, נאמן לפסול עצמו ואינו נאמן לפסול את הבנים, וחוזר וטובל בבית דין".

ולכאורה צ"ב מדוע לא הזכיר הרמב"ם דמיירי שהחזק כישראל, וכמש"כ רש"י והר"ן הנ"ל. ועיין בקרן אורה יבמות מז, א (ד"ה נתגיירתי) שהקשה כן על הרמב"ם. ואולי י"ל, דהנה הנו"כ הקשו על הרמב"ם, דכיון שהוא נשוי לישראלית, אפילו יהי כדבריו שהוא עכו"ם, מ"מ בניו כשרים, דקיי"ל עכו"ם ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר. ותירץ הרב המגיד: "ויראה לי דנפק"מ לדידן בגר וגיורת שהיו מוחזקין בישראלים ואמרו שנתגיירו בינם לבין עצמם". ובמל"מ הקשה עליו, דהא הרמב"ם מיירי בהיה נשוי לישראלית. ותירץ, דאינו נאמן לפגום בתו לכהונה. וע"כ י"ל דהבנים או הבת הוחזקו כישראל מכח אימם, ובהכי מיירי הרמב"ם דאינו נאמן לפסול הבנים או הבת, אבל אם לא הוחזקו כישראל, גם הרמב"ם מודה שאין לדונם כיהודים.

ומעתה בנדו"ד, אף דהאם נאמנת לשוי אנפשיה חתיכה דאיסורא, דהיינו שאסור לה להנשא לישראל, ואם תנשא לישראל, שצריכה גט מספק, מ"מ מה דינו של בנה, האם יש להחשיבו כהחזק מכח הרישום בתעודת הלידה מבריה"מ, ולאחר שבארץ החזק כיהודי מכח התעודת זהות.

והנה לענין ברור יהדות לעולים בגלי העליה האחרונים ממדינות חבר העמים (מסוף שנות השמונים), כאשר בא עולה ואומר יהודי אני, אם יש לקבל את דבריו ולהאמינו.

ועיין מש"כ בזה הגרמ"מ פרבשטיין שליט"א (מובא בתחומין כרך יב), וע"ע באוצה"פ ב,ב,ג, ואכמ"ל לאחר שכבר נהגו בתי הדין לדרוש ולחקור בענין יהדותם כאשר באים להנשא, ואין סומכין רק על דבריהם או רק על התעודות, גם אם התעודות ישנות, אלא דורשים וחוקרים עד כמה שניתן, מאחר ורבים מהעולים הרשומים כיהודים, התברר כי אינם יהודים, וכן התגלו תעודות מזויפות. ע"כ בתי הדין אינם סומכים על הרישום גרידא או על התעודות, וזו הוראה מפורשת לכל מחלקות הנישואין שאין להשיא עולים ממדינות חבר העמים ללא דו"ח של בית דין ולא לסמוך על הרישום. לאור זאת אין ברישום בת.ז. משום חזקה המתירה לבוא בקהל ישראל. ואם היה הבן הנ"ל בא להנשא, לא היה ביי"ד סומך רק על התעודות.

לאור הנ"ל נראה כי דינם של האם והבן שוים לענין שהם מעוכבים להנשא בקהל ישראל. אולם אם ינשא הבן לבת ישראל, יש לדונו כספק יהודי, ויש להצריך גט.

מסקנות

- א. מי שגדל בבית יתומים נכרי בארץ שרובה נכרים ואין ידוע מי הוריו, דינו כאסופי הנמצא בעיר שרובה נכרים.
- ב. דעת הרמב"ם שמי שנמצא בעיר שרובה נכרים, דינו כספק נכרי, ואם קידש אשה צריכה גט מספק. ואפילו במיעוט נכרים, כיון שהוא קבוע, הרי זה כמחצה על מחצה ודינו כספק.
- ג. רבים הקשו על הרמב"ם מדוע לא אזלינן בתר הרוב. יש מתרצים דמעיקר הדין אזלינן בתר הרוב ודינו כנכרי, ורק משום אשת איש החמירו להצריכו גט.
- ד. נאמן אדם על עצמו לומר שהוא אסופי, ולשוויה נפשיה חתיכה דאיסורא.
- ה. כשטוענת שהיא מאומצת מבית יתומים רוסי, לא תנשא לכתחילה, ואם תנשא, צריכה גט מספק.
- ו. הואיל והעולים מחבר העמים צריכים לברר יהדותם, ע"כ גם בנה של הטוענת כי אומצה ברוסיה ע"י זוג יהודי, בבחינת ספק עד שתתברר יהדותו.

סי' לו/3 - כפיית גט בבאה מחמת טענה

בפנינו תביעת האשה לגרושין וכן תביעת הבעל (מאותו תאריך הנ"ל) לשלום בית וחלופין גרושין, כאשר הבעל כורך בתביעתו את עניני המזונות והרכוש.

הצדדים נשאו זל"ז בתאריך י"ד חשוון תשמ"ט () 24.11.88 ומנשואין אלו לא נולדו ילדים.

בכתב התביעה מציינת האשה כי היא מבקשת להתגרש מחמת אי הבאת ילדים לעולם "מסיבות שאינן תלויות בי אלא בבעלי". יצוין כי האשה כיום הינה בשנת ה - 38 לחייה, ואין לה ילדים לא מנשואין אלו ולא מנשואין קודמים. התקיימו שתי ישיבות של ביה"ד בהן העלתה האשה את טענותיה והביאה את ראיותיה על בעית הפוריות.

בתאריך 14.10.98 חתם הבעל בפני ביה"ד כי הוא מוכן לתת ג"פ לאשתו, כאשר בענין הרכוש יגיעו לעמק השוה, וביה"ד מאשר את הסכמתם בתוקף של פס"ד. ביום הקבוע לסדור גט (ג שבת נ"ט) לא הופיע הבעל, כאשר גם לברור שמות לא הופיע, וביה"ד הזמין את הבעל בצו הבאה משטרתי בשחרור בערבות.

בדיון שהתקיים בתאריך כג סיון תשנ"ט הוברר לביה"ד כי הבעל מוכן להתגרש, אך מתנה זאת בקבלת סכום הפיצויים שקיבל עקב התאונת דרכים (ע"ס של כ - 80,000 דולאר), כאשר האשה טוענת שכסף זה הושקע בדירה שנקנתה ע"י שני הצדדים, ועם מכירתה הבעל יקבל את חלקו, וכאשר הבעל טוען שאינו יודע היכן הכסף מושקע, וסרב לאשר או להכחיש את טענת האשה, דבר שהיה תמוה לביה"ד. ותוך כדי דיבור התברר שהבעל שינה את טעמו וכעת מסרב להתגרש ותובע שלום-בית. האשה תובעת גט פיטורין בטענה כי חפצה להקים משפחה וללדת ילדים, כאשר היא כיום כבר בת 38.

א"כ לפנינו תביעה לחיוב וכפיית הבעל לג"פ, כאשר טענת האשה היא טענת "בעינא חוטרא לידה ומרא לקבורה". מקור הדין בגמרא יבמות סה,ב: ... דלמא בבאה מחמת טענה, כי ההיא דאתאי לקמיה דרב אמרי, אמר ליה הב לי כתובה. א"ל, זיל לא מפקדת. אמרה ליה מסיבו דילה מאי תהוי עלה דהך איתתא (בזקנתה מה תהא עליה - רש"י). אמר, כי הא ודאי כפינן. ההיא דאתאי לקמיה דרב נחמן, אמר לה לא מפקדת. אמרה ליה לא בעיא הך איתתא חוטרא לידה ומרא לקבורה. אמר, כי הא ודאי כפינן. וכך פסק הר"י (יבמות כא,א מעמוה"ר): ... ויוציא ויתן כתובה, וכן הלכתא". וברא"ש שם ביבמות (פ"ו ה"כ) פסק וז"ל:

"... כי הא ודאי כייפינן ליה ויוציא ויתן כתובה, וכן הלכתא. ולא חיישינן שמא נתנה עיניה באחר כדפרישית, דמיירי כשהיה עמה עשר שנים וידענא ביה שהוא עקר, ולכך כופין אותו להוציא. או מיירי כשיש לו בנים מאשה אחרת, והא כיון שבאה מחמת טענה, כופין אותו להוציא, וכיון ששהתה עמו עשר שנים, לא חיישינן שמא עיניה נתנה באחר."

מבואר מדברי הרא"ש דבין אם ידוע שהוא עקר ובין אם ידוע שאינו עקר, כגון שיש לו בנים מאשה אחרת, אם באה מחמת טענה של בעינא חוטרא לידה ומרא לקבורה, כופין את הבעל להוציא ולתת כתובה. וכך גם פוסק הרמב"ם בה"ל אישות טו,י. וכך פסק המחבר בשו"ע אבן העזר קנד,ו:

"... ואם טענה שחפצה לילד כדי שיהיה לה בן שתשען עליו ואומרת שהוא גורם שאינו יורה כחץ, אם שהתה עימו עשר שנים ולא נתעברה ואינה תובעת כתובה כדי שנחוש שתובעת גט כדי לגבות כתובתה, וגם אין לתלות תביעות הגט בשום דבר אחר, שומעין לה אפילו יש לו בנים מאשה אחרת, דשמא נתקלקל אח"כ וכופין אותו להוציא".

ובב"ש שם בס"ק יא סיכם את שיטות הראשונים, דלשיטת התוס' והרא"ש בעינן לטענה שהמניעה ממנו רק אם כפינן לבעל מצד כפיה על קיום מצות פריה ורביה, אבל לדידן דלא כפינן על ביטול פו"ר, אפילו המניעה לא ממנו, אם באה מחמת טענה של בעינא חוטרא לידה ומרא לקבורה ושהתה י שנים, כופין אותו לגרש ונותן לה הכתובה. ולשיטת הר"ש בתוס'

בעינין לטענה שהמניע ממנו רק בבעל שלישי, לאחר שהאשה הוחזקה שאינה יולדת. לשיטת הרי"ף, לפירוש הרמב"ן והרא"ש בעינין לטענה הנ"ל רק לענין שיהיה לה כתובה, אם הוא טוען שהמניעה ממנה, וישבע ויפטר. ולשיטת הרמב"ם בכל ענין צריכה לטעון כן לענין שלא תפסיד הכתובה. ומ"מ לענין לכופו לגרשה, כפינן ליה, ולא חיישינן אחר י שנים שמא עיניה נתנה באחר (עיין בב"ש ס"ק יב).

ובנדו"ד אף שתבעה ג"כ הכתובה, אין נראה כי כל תביעתה היא כדי לגבות את הכתובה, אלא שעיקר תביעתה היא על הגט, וניכרים דברי אמת שחפצה להביא ילדים לעולם, כאשר האשה באה לביה"ד כשהיא כבר על סף הגיל שבו יתכן ולא תוכל עוד להביא ילדים לעולם, ואין כאן חשש שתביעתה היא כדי לזכות בסכום הכתובה. ועיין מש"כ בזה בפד"ר כרך א עמ' 369.

ובנדון שלפנינו גם הבעל מודה שהמניעה ממנו אלא שלדבריו הבעיה ניתנת לפתרון ואינה כטענת האשה. ונראה שבנדו"ד יש לתת נאמנות לאשה, דכן מבואר מדברי הרמ"א בשו"ע אהע"ז קנד, ז, דע"א שפסק הרמ"א שבזה"ז שיש נשים חצופות אינה נאמנת לטעון שאין לו גבורת אנשים, מ"מ כשהתה י שנים ולא ילדה, האשה נאמנת, דכן משמע מדברי המהרי"ק שורש קלה ובתש"י הרשב"א. ועיין בפד"ר כרך א עמ' 367 דאף במקום שאין לו דין עקר, מ"מ כיון שע"פ חו"ד רפואיות המניעה היא ממנו, אין צריך שתטען שאינו יורה כחץ, וכל היכא ששהה י שנים ולא ילדה, כופין אותו להוציאה. ובנדון שלפנינו גובתה טענת האשה במסמכים רפואיים.

והנה בתש"י הרא"ש (כלל מג, ד) דן במי ששהתה י שנים ולא ילדה ובאה מחמת טענה, דכופין אותו בשוטים ולא רק במילי. "ואם אין יד ישראל תקיפה לכופו בשוטי, יאמרו דייני ישראל לגויים לעשות מה שדייני ישראל יאמרו לו". ויש לה כתובה אך לא תוספת כתובה, דכיון דאיכא פלותא דרבוותא לענין תוספת כתובה אם יש לה, לא מפקינן ממונא. וכן פסק הש"ך בספרו גבורת אנשים (סי' כט) דבבאה מחמת טענה כופין בשוטים, משא"כ בטענת גבורת אנשים כשאינה באה מחמת טענה של בעינא חוטרא לידה, אין לכופין בשוטים.

וכן פסק בתש"י בנימין זאב (סי' קכו) בענין אשה הטוענת שאין לאיש גבורת אנשים לאחר ששנים, וטוענת בעינא חוטרא לידה ומרא לקבורה וטוענת שאינה יכולה לסבול, ונותנת אמתלא גדולה לדבריה שמאשה אחרת שהיתה נשואה לבעל מקודם לא הוליד ממנה בנים, והבעל מכחיש דבריה, עיי"ש דיש לכופו בשוטים.

ועיין בפד"ר כרך יב עמ' 325 שהביאו מחלוקת אם כופין בבאה מחמת טענה. אך כל המחלוקת הינה במקום שאינה טוענת שאין לו גבורת אנשים, אך במקום כנדו"ד שטוענת שהמניעה היא ממנו שאין לו גבורת אנשים, ויש סימוכין לדבריה שאכן קיימת אצל הבעל בעיה, לכ"ע כופין לגרש, עיי"ש בעמ' 330.

ועיין עוד בגר"א אהע"ז קנד, לו דאף דבזמן הזה אין כופין לגרש לקיים פו"ר אפילו בשהה י שנים, מ"מ בבאה מחמת טענה "כופין ודאי, וכן כתבו האחרונים".

יש לציין כי בנדו"ד גם הבעל הסכים לגרושין, אלא שרוצה להוציא מהאשה סכום כסף שלכאורה אינו מגיע לו ע"פ דין, וכל עוד לא תתן לו את הסכום אותו הוא דורש, לא יתן גט, ויתכן גם כי אח"כ יעלה תביעות נוספות. ובנדון שלפנינו מדובר כאמור באשה בת 38 שעדיין לא ילדה, ואם נמתין אפילו זמן קצר, יתכן ולא תוכל עוד להביא ילד לעולם, כאשר שעון הזמן הביולוגי אוזל והולך.

לאמור לעיל יש בנימוקים דלעיל גם לחייב את הבעל במתן גט בכפיה. אולם בשלב ראשון ביה"ד סבור כי יש לחייב את הבעל במתן גט, ואם לא יאות לכך, ידון ביה"ד לכופו בסנקציות האמורות בחוק קיום פס"ד של גרושין, על כל האמור בסעי' 20סעי' 3 לחוק.

לענין הרכוש - אין ביה"ד רואה מקום לעכב את הגט עד אשר יסודרו עניני הרכוש, וביה"ד יפסוק בעניני הרכוש לאחר הגט, וזאת לאחר שהתקבלה הצהרת האשה בביה"ד שאין מניעה מבחינתה שביה"ד ידון בעניני הרכוש לאחר הגט, וכי היא מוכנה לדון בעניני הרכוש בביה"ד.

[מענין לענין באותו ענין, ברצוני להביא מה שאמרתי מספר פעמים לנשים התובעות את עניני הרכוש בבית המשפט, ולאחר מכן באות לתבוע את כתובתן בבית הדין, כפי שגם היה בנדו"ד. הבהרתי כי אין אפשרות לאחוז את החבל בשתי קצותיו. אין אפשרות לתבוע את עניני הממון ע"פ הלכת בבלי (הנהוגה בבתי המשפט), ומאידך לתבוע ממון לפי התלמוד הבבלי. אי אפשר לבלול ולבלבל את שני הבבלים. סביר להניח כי האשה בחרה את הדרך שתניב את התשואה המקסימאלית, ובככל מאתים מנה.]

לאור האמור לעיל אנו פוסקים:

א. הבעל חייב לתת לאשתו גט פיטורין.

ב. על האשה לפתוח תיק לסדור גט.

ג. הבעל חייב בתשלום עיקר הכתובה.

ד. הצדדים מוזמנים לסדור גט פיטורין ליום ראשון כז תמוז תשנ"ט 11.7.99 בשעה 11.00 על הצדדים להופיע באולם 103 בביה"ד הרבני בחיפה לשם סדור הגט. על האשה להביא למועד זה את כתובתה ותעודת נשואין, וכן על כ"א מהצדדים להביא עד אחד לשם חקירת שמות.

ה. ביה"ד קובע מועד לדיון בהטלת צוי הגבלה ע"פ פס"ד זה ביום שני כ"ח תמוז תשנ"ט 12.7.99 בשעה 11.00, וזאת מתוקף סמכותו ע"פ סעי' (3א) לתקנות בתי הדין (קיום פס"ד גרושין) התשנ"ט - 1999.

ו. על האשה להגיש תביעתה להטלת הסנקציות האמורות בחוק, תוך שבוע ימים מקבלת פס"ד זה.

ז. במידה והבעל יתן גט בתאריך הנ"ל בסעי' ד, יבוטל מועד הדיון האמור לעיל בסעי' ה.

ח. פס"ד זה מהווה הזמנה לצדדים לדיונים האמורים לעיל בסעי' ד' ו- ה'.

ט. מיד לאחר סדור הגט יקבע מועד לדיון בעניני הרכוש.

[יצוין כי בתאריך הנ"ל בסעי' ד סרב הבעל לתת ג"פ, והחלטנו להטיל עליו צוי הגבלה, ובין השאר בהיות הבעל עו"ד, שללנו ממנו את אפשרות העיסוק כעו"ד (סעי' 2 (5) לחוק בתי הדין הרבניים (קיום פסקי דין של גרושין), ולאחר כחודש מהתאריך הנ"ל שוחררה האשה מעגינותה].

מסקנות

- א. אשה נשואה שאין לה ילדים, ובאה מחמת טענה של בעינא חוטרא לידה, וע"כ מבקשת לכוף את הבעל לגרושין, אף אם אין המניע מהבעל, כגון שידוע שאינו עקר, שיש לו ילדים מאשה אחרת, כופין את הבעל לגרשה.
- ב. לאחר י שנים שלא ילדה, אין חוששים שמא עיניה נתנה באחר.
- ג. גם אם בכתב התביעה ובביה"ד תובעת כתובתה, אם ניכר שכל תביעתה היא אכן מפני שחפצה לילד ולא שנתנה עיניה בממון, כופין את הבעל לגרשה.
- ד. בבאה מחמת טענה כופין בשוטים, בפרט אם טוענת שאין לו גבורת אנשים.

סי' לו/4 - גרושי אשה חולה

בפנינו תביעת הבעל לגרושין מיום ט"ו סיון תש"ס, שבה תבע לחייב את האשה בקבלת ג"פ, ולסיום עניני הכספים שבין הצדדים, לרבות ביטול המזונות. יצוין כי בעבר (בתאריך 14.5.95) הגיש הבעל תביעת גרושין ובה כרך את עניני הממון וכו', תביעה שנדונה בביה"ד אך לא הוכרעה. מאידך תבעה האשה מזונות ומדור (בתאריך 3.1.96), כאשר ביה"ד (בתאריך 30.11.97) פסק לאשה מזונות בסך 1200 ש"ח לחודש צמוד למדד, פס"ד שאושר בביה"ד הרבני הגדול.

הצדדים נשאו זל"ז כדמו"י בתאריך 11.9.73, ומנישואין אלו נולדו בן ובת - כיום שניהם בגירים. באוקטובר 93 עזב הבעל את הבית ועבר להתגורר בגפו בדירה שכורה, כאשר האשה ממשיכה להתגורר בדירת הצדדים ברח' ש. בחיפה.

בשנת 1987 התגלתה אצל האשה מחלת ניוון שרירים חשוכת מרפא, אשר בעטיה - לטענת הבעל - חלה ירידה בתפקודה של האשה ובהתנהגותה כלפיו.

שתי נקודות ממוניות קושרות את הצדדים זל"ז: האחת חיוב הבעל במזונות אשתו, כנ"ל. ב - דירת הצדדים ברח' ש., כאשר הבעל חפץ לחלקה בחלקים שוים, ואילו האשה חפצה להמשיך ולהתגורר בדירה. אלה הם הנושאים היחידים המונעים כיום את גרושי הצדדים כדמו"י, ומתן תוקף הלכתי לפרוד הממושך הקיים בפועל.

במהלך הדיונים הועלתה מספר פעמים ההצעה שהבעל יחזור לביתו, על-מנת לבחון את כנות רצון האשה בשלום בית. נסיון החזרה לא צלח יפה משני הצדדים. מעיון בטענות הצדדים כפי שנשמעו בתקופה האחרונה עולה כי גם האשה מודעת לכך שהסיכוי לשלום איננו קיים, ולא נראה כי האשה מצפה לשובו של הבעל לבית, אלא שטוענת כי אין עילה הלכתית לחייבה בגט פיטורין.

בדיון האחרון (ביום יד תמוז תש"ס) הציע ביה"ד לצדדים הצעת פשרה. הדירה תחולק בין הצדדים כך שהבעל יקבל 30% והאשה 70%, וכן הבעל ימשיך לשלם לאשה מזונות בסך 800 ש"ח. ב"כ הצדדים הגיבו להצעה בקרירות על גבול ההתנגדות.

בטרם בואנו להכריע, אנו חייבים להקדים על הקושי והצער שלפנינו. מדובר בבעל שנפרד מרעיתו לחיים, עקב טענות שהעלה כלפיה, אך גם לדבריו ולטענותיו התנהגות זו נובעת מהמחלה הקשה בה חלתה, מחלה חשוכת מרפא הפוגעת בתפקודה, לא רק כרעיה אלא גם כאדם. מחלה זו לא באה לאשה מתוך בחירה. היא נקנתה ביסורים קשים ומרים. טוב היה לה לאשה אם לעת הזאת, בה זקוקה היא ליד תומכת, יעמוד לצידה בעלה לסומכה. לא כך ארע, ואיננו באים לשפוט את הבעל, ודאי שלא את האשה. לנגדינו - הצדדים וטובתם. המציאות שנוצרה בה הצדדים פרודים מחד ונשואים מאידך, מתכתשים ופורקים מטענים בבית הדין, אין בה טובה לאישה ולא לבעל. השקט והשלום יבנו אל תוך המסגרת שתקיף ותנציח הלכתית ומשפטית את הפרוד הקיים לדאבון כל.

האם ניתן הלכתית לחייב את האשה בקבלת גט פיטורין? תנן בכתובות נא, א: לקתה חייב לרפאותה. אמר הרי גיטה וכתובתה תרפא את עצמה, רשאי. ובתוס' בכתובות נב, ב (ד"ה אמר) כתב לבאר דדוקא רפואה שהיא כנגד מזונות, רשאי לומר, דהרי קבלה עד עתה מזונות כנגד מעשי ידיה, משא"כ בפדיונה שלא קבלה תשלום מהפירות. (ועיין ברא"ש הכ"ג, בב"ש עט, א, בבית יעקב עט, א ובית מאיר עט, א). והרמב"ם בהל' אישות יד, יז, כתב וז"ל:

"האשה שחלתה, חייב לרפאות אותה עד שתבריא. ראה שהחולי ארוך ויפסיד ממון הרבה לרפואה, ואמר לה הרי כתובתך מונחת, או רפאי עצמך מכתובתך או הריני מגרשך ונותן כתובה והולך, שומעין לו, ואין ראוי לעשות כן מפני דרך ארץ."

ומבואר מדברי הרמב"ם דמעיקר הדין יכול לגרשה כשהיא חולה ע"מ להפטר מחיוב רפואתה, ורק ממידת דרך ארץ ס"ל לרמב"ם שאין ראוי לעשות כן, וכמו שפירש הרב המגיד שם בדעת הרמב"ם: "דבר פשוט שיש בזה רוע מוסר". ומקורו מדברי הספרי בריש פרשת כי תצא לענין יפת תואר שנאמר בה "ושלחתה לנפשה", דאם היתה חולה ימתין לה עד שתבריא, וכל-שכן בבנות ישראל הקדושות, שאם היא מוטלת על המיטה, שאיננו יכול לגרשה עד שתתרפא. וס"ל לרמב"ם שספרי זה אינו אלא אסמכתא ומפני דרך ארץ. ועיין ברב המגיד שם שמדברי הראב"ד משמע דאסור לגרשה מעיקר הדין מהספרי הנ"ל, ומספקא ליה ביפת תואר אם האיסור מהתורה, או מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא. ועיין עוד בח"מ עט, ב ובביאור הגר"א אהע"ז עט, ב. ועיין בכסף משנה שהקשה על הרב המגיד שמדברי המגיד משמע שהק"ו בנות ישראל הקדושות - אמרה הראב"ד, והדברים מפורשים בדברי הספרי, עיי"ש.

וכן קשה בדברי הרמב"ם מה שהוסיף שדין זה הינו בראה הבעל שהחולי ארוך, דבר שלא נשנה במשנה. ובפשטות היה מקום לישב, דרישא לרבותא דסיפא נקט, שאפילו שהחולי ארוך, אין זה ממידת דרך ארץ לגרשה, אבל מעיקר הדין יכול לגרשה לשיטת הרמב"ם אף בחולי קצר. והב"ח (אהע"ז סו"ס עט) כתב לבאר בדברי הרמב"ם, דודאי הרמב"ם מפרש דמתניתין בחולי ארוך והספרי האוסר ביפת תואר - בחולי שאינו ארוך, אלא כיון דאפילו ביפת תואר החמירה התורה להמתין בחולי שאינו ארוך, שימתין מלשלחה עד שתתרפא, מסתברא דבאשתו אפילו בחולי ארוך עליו להמתין עד שתתרפא, דאל"כ מאי עדיפותא דבת ישראל מיפת תואר. ומבואר דס"ל בדעת הרמב"ם דהמשנה מדברת דוקא בחולי ארוך שיכול לגרשה, ואף בזה אין לגרשה מחמת מידת דרך ארץ.

ובישועות יעקב (אהע"ז עט,ב) כתב לבאר את דברי הרמב"ם, ע"פ מש"כ הרמב"ם בהל' גרושין י,כג דבנשתתית אינו יכול לגרשה בעל-כורחה, אך אינו חייב לרפאותה (ועיי"ש בראב"ד שחלק עליו), וס"ל לרמב"ם דהספרי מיירי אף לעיקר הדין, דהיינו שמעיקר הדין אינו יכול לגרש בנות ישראל הקדושות מק"ו מיפת תואר, ואף שאינו יכול לגרשה, מ"מ אינו חייב ברפואתה, לכך נקט בספרי ממתין לה עד שתתרפא, דהיינו שרק ממתין בגרושין אך אינו חייב ברפואתה. והא דתנן במשנה כתובות הנ"ל שרשאי לומר לה הרי גיטיך וכתובתך רפאי את עצמך, היינו שרשאי לומר לה כן רק לענין להפטר מחיוב רפואה ולא כדי שתהיה היכולת בידו לגרשה. ובזה ישב את לשון הרמב"ם עיי"ש. ולפ"ז אפשר שאין חילוק בין קודם חרם דרבינו גרשם לבין אחר חרד"ג, דאף לאחר חרד"ג יכול לומר כן כדי להפטר מחיוב רפואה. אלא שבב"ח (אהע"ז סו"ס עט) ובח"מ עט,ג הביאו מהרש"ל דלאחר חרד"ג שאין מגרשין בעל כרחו, חייב לרפאותה, ואינו מועיל מה שמוכן לגרשה. ועיין בב"ש ס"ק ד ובבית מאיר עט,ג.

מהאמור לעיל עולה שאין הבעל יכול לחייב את אשתו בקבלת גט פיטורין כאשר חלתה ורוצה לגרשה. לשיטת הרמב"ם לכהפ"ח אין זה ממידת דרך ארץ, לישועות יעקב בדעת הרמב"ם אף מעיקר הדין אינו יכול לגרשה. ולרוב המגיד לדעת הראב"ד ג"כ מעיקר הדין אינו יכול לגרשה. וכן לדעת הרש"ל (וכוותיה כתבו הב"ח והח"מ) בזמן הזה לאחר חרם דרבינו גרשם, אינו יכול לגרשה בעל-כרחו.

והנה ביה"ד הרבני הגדול (בהרכב: הגי"ש אלישיב שליט"א הגר"א גולדשמידט זצ"ל והגר"ש ישראל זצ"ל - ראה פד"ר כרך ח עמ' 36 ולהלן) דן בענין אשה שהיתה חולה בדלקת פרקים ומשותקת בשתי רגליה, כשלטענת הבעל מזה 15 שנה שאינה מתפקדת כרעה ואינה ראויה לחיי משפחה, ושמחלה זו קיננה בה עוד טרם הנישואין. ביה"ד הרבני האזורי בפ"ת פטר את הבעל ממזונות לאחר השלשת הכתובה. האשה ערערה לביה"ד הרבני הגדול. דעת הגרי"ש אלישיב (בדעת הרוב, אליה הצטרף הגר"א גולדשמידט) לאשר את החלטת ביה"ד האזורי. הגרי"ש אלישיב דן בדבר ע"פ דברי הרמ"א אהע"ז קנד, דאם נקטעו שתי רגליו של האיש, או ב עיניו או ב ידיו, כופין אותו להוציא, וס"ל לגרי"ש דהוא הדין במי שהגיע למצב של נכות מלאה ואינו מסוגל לשלוט באבריו. והביא שם מתשי שם אריה (סי' קי) שדן באשה שהתעוורה בבי עיניה, שלא כל כמיניה לגרשה בעל-כורחה, והעלה שם גם את ענין האכזריות שבדבר לזרוק אשת נעורים לאנחות אחרי שנגעה בה יד ה', ויתכן דלפ"ז בנדון דידיה אין מקום לפוטרו ממזונות בהשלשת הכתובה, מ"מ הואיל ולטענת הבעל המחלה קיננה לפני הנישואין, ראה ביה"ד לדחות את הערעור.

ודעת הגר"ש ישראלי זצ"ל (בדעת המיעוט) לבאר ע"פ מש"כ הבית מאיר עט, א דרשאי לומר לה טלי גיטיך וכתובתך או לגרשה, רק באופן של ברירה, שיש בתוספת כתובה כדי לרפאות את עצמה, ונותן לה הברירה או לרפאות את עצמה בתוספת הכתובה או לגרשה, וע"כ אף בזמן הזה אינו בכלל החרם אם כתובתה מרובה, כיון שלה הבחירה לרפאות את עצמה ושלא יגרשנה. וע"כ הסיק דעל הבעל להשליש סכום הראוי לרפואתה בטרם יפטר והוה ממזונותיה, עיי"ש.

כאמור בפסה"ד הנ"ל הודגשה תשי' השם אריה והאכזריות שיש בדבר לעזוב אשת נעורים לאנחות בשעת חוליה, ושיש בדברים כדי למנוע את פטור הבעל מחיוב מזונות ע"י השלשת הכתובה בבי"ד (ועיין עוד באוצר הפוסקים סי' א סעי' י ס"ק טו).

אולם בנדון שלפנינו אין ביה"ד יכול להתעלם משתי עובדות מהותיות: א - התרשמותו של ביה"ד שגם האשה אינה חפצה בבעל. חפצה היא בהמשך המגורים בדירה ובהמשך תשלום המזונות. ב - המציאות העגומה בה הצדדים פרודים למעשה למעלה משבע שנים, ואין כל סיכוי לשלום בית. במצב זה על הצדדים להפרד זמ"ז בג"פ כדמו"י. יחד עם זאת על הבעל לפצות את האשה עבור הגרושין. אנו סבורים כי הפיצוי שהציע ביה"ד בישיבה האחרונה, ועל פיה תקבל האשה 70% בדירת המגורים של הצדדים בתמורה לגט, וכן הבעל ימשיך לשלם לה מזונות מדי חודש בחודשו סך של 800 ש"ח צמוד למדד, מהוים פיצוי הולם בנסיבות הקיימות.

לאור האמור לעיל:

א. על הצדדים להתגרש זמ"ז בג"פ כדמו"י, והבעל רשאי לפתוח תיק לסדור גט.

ב. בתמורה לקבלת הגט, דירת הצדדים ברח' ש. בחיפה תמכר לאחר סדור הגט, כאשר הבעל יקבל 30% מתמורת המכירה, והאשה 70% מתמורת המכירה. כמו-כן ישלם הבעל לאחר סדור הגט סך של 800 ש"ח לחודש צמוד למדד, עבור מזונות האשה.

מסקנות

- א. הבעל חייב ברפואת אשתו. ואף שיכול לגרשה ולתת לה כתובתה שתרפא עצמה, אין ראוי לעשות כן מפני דרך ארץ, ויש בזה רוע מוסר.
- ב. י"א שאף מעיקר הדין אינו יכול לגרש אשה חולה, בפרט האידנא לאחר חרם דרבינו גרשם.
- ג. דעת הרוב בביה"ד הגדול, שאף בחולי המונע תפקוד מוחלט, אין לגרשה בבעל כרחח.
- ד. כאשר הזוג חי בפרוד זמן רב ואין כל סיכוי לשלום, ואף האשה חפצה בפרוד אלא שחפצה בממון, על הצדדים להתגרש וביה"ד יפסוק פיצוי מתאים לאשה.

סי' לו/5 - היתר נישואין באשה שוטה

בפנינו בקשת הבעל שנתיר לו לשאת אשה על אשתו. הצדדים נשאו זל"ז כדמו"י בשנת תשל"ה, ולהם שני ילדים בגירים.

בתביעתו טען הבעל כי מזה כשבע עשרה שנה (משנת 1984) חלתה האשה במחלת נפש שהוגדרה כסכיזופרניה כרונית, ומזה שש שנים היא מאושפזת באופן רצוף בבית חולים לחולי נפש בטירת הכרמל, כשהרופאים לא נותנים כל סיכוי להחלמתה.

בחוו"ד של ד"ר ל. פ. - מומחית לפסיכיאטריה - מהמרכז לבריאות הנפש בטירת הכרמל, מיום 21.6.01, נכתב:

"מדובר באשה בת 47 אם לשני ילדים ... מוכרת למערכת הפסיכיאטרית משנת 1984, סובלת ממחלת נפש. בשלש השנים האחרונות טופלה באופן אמבולטורי בשנים האחרונות עברה מספר אשפוזים פסיכיאטריים בתל השומר ובמוסדינו. כעת נמצאת באשפוז במוסדינו ומעומדת לשחרור למסגרת מוגנת כגון "בית לחיים" בקרית אתא. אינה מסוגלת להתגורר בגפה ולטפל בעצמה באופן עצמאי. מצבה הנפשי כיום: היא שקטה, משתפת פעולה, אך במהלך חשיבתה בולט רפיון אסוציאטיבי לעיתים מגלה מחשבות שוא של רדיפה, שיפוט ושיקול לקויים, וקיימת תובנה חלקית למצבה הנפשי."

בשעתו פנה ביה"ד לרופאה הנ"ל לשם ברור אם האשה בבחינת "משלחה וחוזרת" - האם מבינה את משמעות הגרושין, לשם יכולתה מדאורייתא לקבל ג"פ, וכן אם יש חשש גרירה, דהיינו אם שומרת עצמה. על כך קבלנו תשובה חיובית כי האשה מבינה את משמעות הגרושין וכי היא מסוגלת לשמור על נשיותה.

לצורך ההליך המשפטי ביקש ביה"ד למנות כאפוטרופוס את אח האשה. האח - לדברי הבעל - מסרב להיות אפוטרופוס, וביה"ד הסכים למנות את בת הצדדים - ע. (בת 23) -

כאפוטרופסית על האם לצורך עניני הממון הקשורים להיתר הנישואין. [יצויין כי לביה"ד סמכות למנות אפוטרופוס על ענינים שבסמכותו, וזאת ע"פ סעי' 79 לחוק כשרות משפטית ואפוטרופוסות תשכ"ב - 1962].

בתחילה סברנו כי עדיף לסדר ג"פ בין הצדדים, אולם בת הצדדים טענה כי עצם מתן הגט עלול לגרום לאם זעזועים נפשיים, משא"כ אם ישא אביה אשה עליה, ניתן יהיה להעלים זאת מהאם וממילא הדבר לא ישפיע על מצבה הנפשי. לדעת הבת - בכל מקרה מצב של היתר נישואין ונישואין שניים, יתקבל ע"י האם ביתר הבנה.

הבעל הסכים והתחייב בפנינו לכלכל את האשה ולדאוג לכל צרכיה, לפי התנאים שיקבע ביה"ד הרבני. והשאלה ההלכתית העומדת לפנינו, האם בנדון דידן ניתן להתיר לבעל לשאת אשה על אשתו, ובאלו תנאים.

הרמ"א בשו"ע אהע"ז א,י, פסק וז"ל:

ובמקום שאין האשה הראשונה בת גרושין כגון שנשתטית או שהוא מן הדין לגרשה ואינה רוצה ליקח גט ממנו, יש להקל להתיר לו לישא אחרת (וכן משמע בתש"י הרשב"א)

והאחרונים דנו בדיוק דברי הרמ"א דמשמע מיניה דאם האשה בת גרושין, אין מתירין לבעל לשאת אשה על אשתו. וכן ראיתי לזקני הגאון הרב יצחק אייזיק חבר זצ"ל בתש"י בנין עולם (חאהע"ז סי' ג) שדן אם הרמ"א מיירי דוקא בשוטה גמורה שאינה ראויה להתגרש, וז"ל:

"אבל בנדון דידן שבאנו לחקור בתקנת חדר"ג שנהגו להתיר לו בנשתטית, לענ"ד ודאי דלא בעינן שתהיה שוטה גמורה בד' סימנים הנזכרים בש"ס דוקא ולא בשאר סימנים, דדין זה אינו מצד שהיא אינה בת גרושין מן התורה אלא שראו חכמים שבלתי אפשר לדור עימה מצד שטותה בכמה דברים, הן במילי דעלמא שתכלה ממונו וכל אשר לו, ולא תהיה ראויה לגדל בנים ולהנהגת הבית, וגם לקטטות ומריבות עצומים כדרך השוטים הגדולים, ואין אדם דר עם נחש בכפיפה אחת. ומה גם שיש חששא גדולה שתכשילהו באיסורי תורה ובשמירת ימי נדותה וטהרתה וגודל המכשולים שעצמו מספר, ודאי דבכהאי גוונא לא גזר רגמ"ה לעגנו ולהכריחו לדור עימה, שאין הדעת סובלתו, וכמו שנראה מלשון התקנה שהביא בתש"י מהר"מ מרוטנבורג בסופו ... הרי שכתב שאין צריך רק שיראו טעם נכון ביושר וסברא להתיר לו האיסור ... וא"כ ודאי בנדו"ד שיש טעם נכון להתיר לו, שבלתי אפשרי לו לדור עימה בשום אופן, בודאי אין לנו טעם להיתר יותר מזה."

וממשיך הגרי"א, דכל שלראות ב"ד "ודעת אנשים כשרים" אין הבעל יכול לדור עימה בכפיפה אחת, בכלל שוטה תחשב. וכן כתב הגאון רבי שלמה מסקאלא בתש"י בית שלמה (חאהע"ז סי' צה) דלענין חדר"ג לא בעינן שתגיע למדרגת שוטה לכל דיני התורה, "אלא כיון שנטרפה דעתה באופן שאי אפשר כלל לנהוג עימה מנהג אישות, מתירין לו חדר"ג, וכן משמע להדיא מדברי הנודע ביהודה חיו"ר ריש סי' קמו". ועיין בנודע ביהודה (שהזכיר הבית שלמה) דמיירי באשה שעוסקת במו"מ אלא שהיא אינה בת דעת שלמה בכל הדברים וראויה

לתשמיש ע"י בדיקת חברותיה, שאין לה דין שוטה לענין חרדי"ג ואין להתיר לבעל לשאת אשה על אשתו. ומשמע דכל היכא שאינה ראויה לדור עימו, מתירין לו לשאת אשה על אשתו. וכן נראה דעת המהרש"ם (ח"א סי' כא) והדברי חיים (ח"ב סי' מא).

לאור האמור ולאחר שעיינו בחו"ד הרפואית נראה כי מדובר לדאבון לב באשה חולה נפשית שאין אפשרות לחיות עימה, ובפועל אף אינה יכולה לחזור לביתה אלא למוסד סגור (וכיום היא עדיין בבית החולים שער מנשה בטירת הכרמל). אשה שאינה מסוגלת להתגורר בגפה ולטפל בעצמה באופן עצמאי, כשלעיתים מגלה מחשבות שוא של רדיפה, שיפוט ושיקול לקויים, ונראה דהיא בכלל הגדר של נשתטית שהביאו האחרונים הני"ל, שבלתי אפשרי לדור עימה. ע"כ מסקנתנו היא כי בנדון דידן יש להתיר לבעל לשאת אשה על אשתו.

ועיין בתש"י עמק שאלה דיש להתיר בנשתטית אחר יח' חודש, ובבית יצחק (אהע"ז סי' ה) כתב דסגי ביב' חודש, א"כ בנדון דידן שהאשה חולה כבר כשבע עשרה שנה, ודאי שיש להתיר לו לשאת אשה על אשתו.

ולענין אי בעינן היתר מאה רבנים - הב"ח אהע"ז סו"ס א כתב דכשיגיע איזה ענין בין איש לאשתו שאין ראוי להחזיק בחרם זה, יתירו את החרם בהסכמת מאה רבנים, כדי שלא יהיה דבר קל בעיני הדורות הבאים לישא אשה על אשתו, וכך נהגו רבותינו בזמנינו להתיר לו לישא אשה אחרת על אשתו שנשתטית בהסכמת מאה רבנים. ועיין ב"ש א, כג דדעת הדרכי משה שבנשתטית אין צריך מאה רבנים. ובשב יעקב (סי' א) כתב דהיכא שלא פשעה, צריך מאה רבנים אף לדעת הרמ"א. ועיין תש"י רע"א (תנינא סי' מד) ובזקן אהרן (לגר"א וואלקין - ח"ב סי' צב). ובשדי חמד (מערכת אישות ב, ז) אסף כעמיר גרנה דעות הפוסקים בזה, וציין בתחילת דבריו, וז"ל:

"והנה בדברי הפוסקים רבני הספרדים הני"ל לא נזכר כלל שיסכימו מאה רבנים בהיתר דלישא אחרת כשנשתטית הראשונה, וגם לא הוזכר שישליש לה גט ע"י שליח להולכה ... כי הוא מנהג רבני האשכנזים ע"פ הקבלה, ובין הספרדים לפי הנראה לא פשט מנהג זה."

וכן נהגו בזמן הזה להתיר לבני עדות המזרח ללא היתר מאה רבנים וללא השלשת גט. ובנידון שלפנינו הבעל מעדות המזרח (יליד תורכיה), ע"כ יש להתיר לו לשאת אשה על אשתו ללא השלשת גט וללא היתר מאה רבנים. ובפרט שלענין השלשת גט בנשתטית נחלקו הפוסקים, ויש אף מגדולי הפוסקים האשכנזים הסוברים שאין להשליש גט, עיין תש"י רבינו חיים כהן רפפורט (סי' ד-ו) דטפי עדיף שלא להשליש גט, שלא תסמוך על גט זה להנשא כשתתרא. וכן דעת הגרצ"ה אורנשטיין בתש"י ברכת רצה (סי' קח - קט)

ואף לענין השלשת הכתובה נראה דהיא אותה תקנה של מאה רבנים והשלשת הגט, שלא הוזכרה בספרי הרבנים הספרדים וכמש"כ בשדי חמד, עיין בב"ש א, כג, ובח"מ קיט, יב דכיון שצריך ליחד לה גט ע"י שליח, צריך ליחד לה גם כתובתה. ומבואר מדבריהם דהכל תקנה אחת, וא"כ לרבני הספרדים שאין צריך להשליש גט, אין צריך ליחד כתובתה. אמנם הנצי"ב משיב דבר (ח"ד סי' ג) כתב טעם אחר בהשלשת הכתובה, וז"ל:

"דחשו הראשונים ז"ל שמא כשתשתפה ויהיה חייב לגרשה, לא יהיה קל בעיניו להוציאה מחמת תשלומי הכתובה ויעגן אותה בחינם, ע"כ תקנו שתהא הכתובה צרורה ומונחת ותהא קלה בעיניו להוציאה."

ולכאורה לטעם זה אף אם אינו משליש גט, יש להשליש הכתובה. ועיין עוד בהמשך דבריו דכל השלשת הכתובה הינה במקום שיש לבעל להשליש, אבל כשאין לו כתובה, לכ"ע אם הוא באופן שכופין לקבל ג"פ, יכולים להתיר אף בלא השלשת הכתובה, עיי"ש.

ולא ראיתי להאריך בזה בנדו"ד, כיון שהבעל הסכים להפקיד סכום הכתובה שתהיה ביד נאמן בית דין (האפוטרופסית - הבת). כמו כן התחייב הבעל לאפשר לאשה להתגורר בבית בתקופה בה תצא לחופשה מבית החולים, או אם תתרפא לגמרי.

ובב"ש א, כג הנ"ל כתב גם דצריכים ליחד לה בית לשמור אותה ממנהג הפקר, וכן לתת לה מזונות. וזה נראה שאינו קשור לתקנה שלא להתיר אלא במאה רבנים והשלשת גט, אלא כיון שהיא עדיין אשתו, יש עליו כלפיה חיוב של מדור ומזונות. ועיין לגר"מ אריק בתש"א אמרי יושר (ח"א סי' טז), וז"ל:

"... אבל חיוב יחוד בית ומזונות, אף שכן היא מעיקר הדין דכל זמן שלא נתגרשה חייב לה בכל תנאי כתובה. ומהאי טעמא כתב הב"ח, הביאו הב"ש סי' א דצריך ליחד לה בית וליתן לה מזונות, אבל לא צריך בזה שום השלשה. וא"כ נהי דבנשתטית עכ"פ טרם יתירו לו צריך ליחד לה בית לדור, דהא היא צריכה לבית תיכף והמזונות יהיה חוב עליו ליתן בכל שבוע, אבל הכא שהיא בבית המשוגעים, הא עתה אין צריכה לבית ולמזונות רק אם ידחיה משם, ואז באמת יהיה חיוב עליו ליחד לה בית ולזונה, ואין דבר זה מעכב ההיתר כלל."

ובנדו"ד שהאשה מאושפזת בב"ח שער מנשה בטירת הכרמל, וגם לאחר מכן ככל הנראה יעבירוה למסגרת מוגנת, והיא זקוקה לדירה ולמזונות רק בזמני החופשה, יש להסתפק בהתחייבות הבעל לאפשר לה לגור בדירה בזמן החופשה או אם תשתפה, וכן התחייבותו לזונה בזמן החופשות, כאשר הבת - האפוטרופסית - תהיה רשאית לתבוע מהאב את אפשרות המגורים וכן את מזונות האם. כמו כן יוטל עיקול על דירת הצדדים ברח"ה. קרית חיים, הן מחמת המחצית שע"ש האשה, שדינם כנדוניא, והן מחמת שכל הדירה משועבדת לאשה למדור.

לאור האמור לעיל אנו מחליטים כדלהלן:

מתירים עקרונית לבעל לשאת אשה על אשתו. אולם פס"ד זה אינו בר ביצוע אלא לאחר אישורו של נשיא ביה"ד הגדול, בהתאם לתקנה קעד (1) ו-קעד (3) לתקנות הדיון של בתי הדין הרבניים.

בנוסף לאישורו של נשיא ביה"ד הגדול, היתר הנישואין מותנה בקיום התנאים דלהלן:

1. בית הדין ממנה את בת הצדדים - ע., להיות אפוטרופסית על עניני הממון של האם ע"פ פסק דין זה, וזאת בהתאם לסמכות בית הדין ע"פ סעי' 79 לחוק כשרות משפטית ואפוטרופסות תשכ"ב - 1962].

2. האפוטרופסית תפתח חשבון בנק נפרד על שם האם, כאשר האפוטרופסית תהיה רשאית לפעול בחשבון מתוקף המינוי האמור לעיל בסעי' 1.

3. הבעל יפקיד בחשבון זה סכום של 40,000 ש"ח, שיסגרו בתוכנית חסכון צמודה. הסכום הנ"ל נועד להבטחת תשלום הכתובה.

4. כמו-כן יפקיד הבעל סכום של 10,000 ש"ח להבטחת תשלום מזונות.

5. בית הדין רושם את התחייבות הבעל לשלם לאשה את כל מזונותיה ורפואתה, ככל אשר יפסוק בית הדין, ונותן להתחייבות זו תוקף של פס"ד.

6. בית הדין רושם את התחייבות הבעל לאפשר לאשה לגור במהלך החופשות או אם תשתפה, בדירת הצדדים ברח' ה. קרית חיים, ונותן להתחייבות זו תוקף של פס"ד.

7. מוטל בזאת עיקול על דירת הצדדים הנ"ל לשם הבטחת חלקה של האשה בדירה וכן לשם הבטחת מדור האשה.

[נציין כי התקבל אישור עקרוני מנשיא ביה"ד הגדול, כפי שהדבר מתחייב ע"פ החוק. לדאבון לב בסמוך ממש לקבלת ההיתר, ובטרם הגענו לביצוע האמור בסעי' 2 ולהלן בפסה"ד, נפטרה האשה מדלקת ריאות].

מסקנות

- א. אשה שוטה שאין אפשרות לדור עימה בכפיפה אחת, מתירין לבעל לשאת אשה שניה. וכן הדין באשה שאינה מסוגלת להתגורר בגפה והיא מאושפזת בבית חולים לחולי נפש.
- ב. י"א דיש להתיר אחר יח חדש, וי"א אחר יב חדש.
- ג. נהגו בזמן הזה להתיר לבני עדות המזרח ללא היתר ק רבנים וללא השלשת גט.
- ד. ובכל אופן עליו להתחייב במזונות ומדור, למצב בו תצא מבית חולים לחולי נפש.

סי' לו/ 6 - חיוב גט באשה שוטה

הצדדים מתדיינים בפני ביה"ד החל משנת תשנ"ה, עקב תביעת הבעל לגרושין, כאשר לתביעה זו נכרך נושא החזקת הילדים ומזונות האשה. מזה למעלה מארבע שנים בני הזוג חיים בנפרד.

בני הזוג נשאו זל"ז בשנת 1991 ולהם שלשה ילדים, תאומים (בני 7 ו 6) ובעל הגיש לביה"ד תביעת גרושין נגד האשה, מאחר והאשה אושפזה מספר פעמים בבי"ח לחולי נפש עקב התפרצות של מחלת נפש. לדברי הבעל מחלה זו נובעת מתאונת דרכים שעברה האשה כשנתיים לפני נשואיהם, כאשר התפרצותה היתה לאחר לידת הבת, בעוד האשה טוענת שמחלה זו החלה רק אחר הלידה "ונסתחפה שדהו", וע"כ מנוע הוא מלגרשה.

בתיק זה ניתנו מספר החלטות, ומן הראוי להזכיר את החלטת ביה"ד מיום כד' אדר ב' תשנ"ז. בהחלטה זו קבע ביה"ד את משמורת הילדים אצל האב, הסדרי ראייה, חיוב הבעל במזונות זמניים ע"ס 1500 ש"ח, ובנוגע לעצם תביעת הגרושין קבע ביה"ד מועד להוכחות.

יש לציין כי החלטת ביה"ד באשר למשמורת הילדים נבעה מחו"ד פסיכולוגיות שקבעו כי התאומים שהיו ברשות האם שידרו מצוקה. חו"ד קבעו באופן חד משמעי כי האם אינה מסוגלת (לפחות בשלב זה לגדל את הילדים. כך קבעה הפסיכולוגית גב' נעמי כהן, וכך גם שרותי הרוחה בעיריית חדרה, שבתסקיר מיום 11.8.96 הביעו חשש ודאגה מהמציאות בה יהיו הילדים בחופשה אצל האם. לאור זאת קבע ביה"ד את משמורת הילדים אצל האב.

נותר לביה"ד לקבוע את ענין הגרושין, פסיקה סופית בענין המזונות, וכן שאלת בקורי הילדים אצל האם בחדרה, מאחר ולדברי ב"כ הבעל קיימת סכנה של ממש לילדים בשהותם בבית האם.

בפני ביה"ד (בתאריך) 21.1.98 הופיע והעיד ד"ר ל. י. הוא העיד כי מכיר את החולה משנת 96:

"האשה סובלת מסכיזופרניה מסוג פראנוידי, וכשמקבלת תרופות היא רגועה לחלוטין ... זו מחלה גלית שבאה בגלים. לא יודעים לטפל סופית אלא לקצר את אריכות הגלים, אבל כשיש גל, יש בעיה קצת ... אין חשש להשאירה בבית לבד ... האשה ואביה אשרו בפני (ד"ר ל.) והצוות הרפואי שהיתה מטופלת במשך כמה שנים אצל רופאים שונים בתחום רפואת הנפש ... (לשאלת ב"כ הבעל אם יש אפשרות לדעת מתי יהיה לה התפרצות) זה שייך לתחום הנבואה ... גם במצבה הרע לא היתה מסוכנת, ואעפ"כ יתכן שתהיה מסוכנת, אבל כשהיא מטופלת הסיכון הוא כמו אצל כל אדם אחר ... התנגדותה לקבל את התרופה ירדה ..."

יצוין כי האשה מתאשפזת מדי פעם בבי"ח לחולי נפש שלותה.

א"כ מהבחינה העובדתית לפנינו אשה החולה במחלת נפש קשה, אשר לדעת מספר פסיכולוגים שביה"ד קיבל את חו"ד, קיימת סכנה אם תגדל את הילדים, ואפילו בשהייתם אצל האם. והנה המחבר בשו"ע אהע"ז ק"ז, יא, פסק וז"ל:

"מי שנודע לו שאשתו נכפית ורוצה לגרשה ואינו משיג כדי כתובתה, כופין אותה לקבל גט (ואין בזה משום תקנת ר"ג) ויתן הנמצא בידו לכתובתה, והמותר כשתשיג ידו. ואם תמאן לקבל גט, ימנע ממנה שאר כסות ועונה. (ודוקא במום גדול כזה שאלו

היה באיש היו כופין לגרש מדין התלמוד, ולא תקן ר"ג שתהא האשה עדיפה מהאיש...")

ומקור הדין מתשי הרא"ש. ועיי"ש בח"מ ס"ק יט ובב"ש ס"ק כא דמייירי שאינו יכול לברר שקודם שנתארסה היתה נכפית וא"כ אין יכול להוציאה בלא כתובה כי נסתחפה שדהו, וגם היא אינה יכולה לברר שידע ומחיל, דא"כ אין יכולת בידו להוציאה בע"כ מאחר וסבר וקיבל. א"כ מבואר דלענין עצם החיוב לגרושין, אפילו לא הוכיח הבעל שהיתה האשה חולה קודם הנישואין, ג"כ כופין לגרש במום גדול כנכפית, וזאת אם גם האשה לא הוכיחה דסבר וקיבל, רק הנפק"מ הינה לענין חיוב הכתובה, דאם לא הוכיח שהיה בה המום קודם שנשאית, חייב בכתובתה. ועיין שם מחלוקת הח"מ והב"ש אם כופין בשוטים בכה"ג לגרש, ועיין בתשי' נוב"י, הובאו דבריו בפת"ש ס"ק ה.

ועיין עוד בתשי' אגודת אזור (לבעל המראות הצובאות) חאהע"ז סי' כב שבטענת נכפית אף אם נולד לאחר הנישואין, כופין לגרש, ומילתא דפשיטא היא שאין סברה כלל לומר שמפני שמחל איזה זמן ומחל לשעתו, שיתחייב לסבול לעולם. אמנם אם האשה תביא ראיה לדבריה שהבעל ידע מהמום לפני הנישואין, יש מקום שלא לחייב בט, עיין פד"ר כר"ך ב עמ' 132מש"כ בזה חברי ביה"ד הרבני הגדול.

והנה בנידון שלפנינו מדובר במום גדול כמום של נכפית, שהרי מחלת הסכיזופרניה הינה מחלת נפש קשה ביותר, כאשר בזמן התקפה קשה לצפות מה תהיה תגובת האשה וכיצד תפעל, וקשה גם לסמוך על-כך שבמשך כל חייה תקח כדורים ותתפקד בצורה נורמאלית. עצם העובדה שהאשה אינה מסוגלת לגדל את הילדים ואף קיימת דאגה משהות הילדים אצלה, מוכיחה על חומרת המחלה. ובנדו"ד התאשפזה מספר פעמים, וכן חייבת לקחת תרופות כל העת, כאשר ללא התרופות יתכן שתהיה מסוכנת (כעדות ד"ר ל.), בכגון זה ודאי הוי מום גדול וחייבת לקבל את גיטה. יצוין כי האשה אינה טוענת גם שהבעל ידע ומחיל, אדרבא, טוענת שהדבר ארע לאחר הנישואין, וע"כ לאמור לעיל חייבת לקבל את גיטה.

באשר לשאלה אם האשה הינה בכלל שוטה שיכולה לשמור את גיטה ואת עצמה, עיין שו"ע אהע"ז קיט"ו, נראה ודאי שיכולה לשמור גיטה וכן את עצמה, עיין מש"כ בזה הגאון הנצי"ב בשו"ת משיב דבר (ח"ד סי' מה) דגדר יודעת לשמור את גיטה הוא כגדר קטנה דעונת הפעוטות שיודעת בטיב מו"מ, ובעיתים חלומה יש גם פחות חשש גרירה. ועיין בשו"ת עטרת חכמים (חאהע"ז סי' יז שאם נראה לבית דין שהיא גדורה מחשש שתפקיר עצמה לזנות, ואין נראה ממנה בשום דבר הסרת מסוה הבושה, דינה כמי שיכולה לשמור עצמה. אמנם במצב של התקפת סכיזופרניה קשה, בכגון זה קשה לביה"ד לאמוד, אך ברור שגם בעלה לא יוכל לשמרה.

כאמור לעיל, בנדו"ד שהוא מום גדול, יש לחייב את האשה לקבל את גיטה. ובאשר לשאלת המזונות, נראה שיש לבטל את חיוב המזונות של הבעל לאשה משני טעמים: א. האשה במכתביה לביה"ד מחודש מרץ ואפריל השנה, הודתה כי היא עובדת וכי היא משתכרת סך של 2,000 ש"ח לחודש, ואף צרפה תלוש משכורת, וא"כ יצאו מעש"י במזונותיה. ב. כיון שיש עליה חיוב לקבל את גיטה, ומאחר והאשה מסרבת למעשה להתגרש, יכול הבעל למנוע ממנה שכ"ו, וכמש"פ המחבר בשו"ע אהע"ז קיז, יא הנ"ל. ומה שנחלקו הרמב"ם ושו"פ אם

בעל שוטה חייב במזונותיה, עיין שו"ע אהע"ז קיט,ו, היינו דוקא במקום שאינו יכול לגרשה מחשש גרירה או שאינה יודעת לשמור את גיטה, משא"כ בנדו"ד שחייבת לקבל את גיטה.

שאלת חיוב הכתובה תלויה בשאלה אם החולי החל עוד קודם הנישואין והבעל לא ידע מכך, או רק לאחר הנישואין. מעדות ד"ר ל. עולה כי האשה היתה בטפול כמה שנים קודם לכן אצל רופא לבריאות הנפש. אמנם לא התברר אם היתה בטיפול קודם הנישואין או לאחריהן, וענין זה עדיין צריך ברור, ויש לבררו אחר הגט, מאחר ואין לו השלכה לעצם חיוב הגט אלא רק לענין חיוב הכתובה.

באשר לטענת האשה כי הבעל משך כספים השייכים לה - בפני ביה"ד לא הוגשה תביעה לדון בעניני הרכוש, ע"כ ביה"ד מנוע מלהתייחס לשאלה. בסמוך לסדור הגט או לאחריו, רשאית האשה להגיש תביעה בנושא זה, וביה"ד סבור שבדאי במקרה מעין זה אין לכרוך את שאלת הרכוש בנושא הגרושין, בפרט שאין לפניו תיק תביעת רכוש.

בענין הסדרי הראיה, דהיינו לינת הילדים אצל האם, לאור החשש לסכנה הקיימת לילדים בשהיה אצל האם, אף שחשש זה לא הוברר לביה"ד מ"מ יש רגלים לטענה זו, ע"כ ביה"ד מקפיא את הסדר הראיה ולפיו הילדים ילוננו אצל האם, וזאת עד לקבלת חו"ד משרותי הרוחה שע"י ערית נצרת ושרותי הרוחה שע"י ערית חדרה, שיחוו דעתם אם אכן קיימת סכנה כזו או אחרת לשלומם של הילדים בשהותם אצל האם.

לאור האמור לעיל אנו פוסקים :

א. מחייבים את האשה לקבל גיטה מיד בעלה.

ב. הבעל פטור ממזונות אשתו, ופסה"ד למזונות שניתן ע"י ביה"ד מיום כד אדר ב תשנ"ז, בטל.

ג. לאחר סדור הגט יקבע מועד לברור אם האשה היתה חולת נפש בטרם הנישואין.

ד. בשלב זה ביה"ד מקפיא את הסדרי ראייה של האם את ילדיה בביתה בחדרה, עד להחלטה אחרת של ביה"ד.

ה. ביה"ד מוציא צו למתן תסקיר לשרותי הרוחה שע"י ערית נצרת ושרותי הרוחה שע"י ערית חדרה, ע"מ שיחוו דעתם אם קיימת סכנה בשהיית הילדים אצל האם.

ו. האשה רשאית לפתוח תיק תביעת רכוש בענין תביעתה שהבעל נטל ממנה כספים, וביה"ד ידון בתביעתה לאחר סדור הגט.

מסקנות

א. מי שרוצה לגרש אשתו הנכפית ואינו משיג כדי כתובתה, כופין אותה לקבל גט, ויתן הנמצא בידו לכתובתה, והמותר לכשתשיג ידו.
ב. לענין עצם החיוב לגרושין, גם אם לא יוכיח הבעל שהיתה חולה קודם הנישואין, ג"כ כופין האשה לקבל גט במום גדול כנכפית.
ג. נחלקו הנו"כ אם בכהאי גוונא כופין בשוטים.
ד. אם תביא האשה ראיה שהבעל ידע מהמום קודם הנישואין וסבר וקיבל, יש מקום שלא לחייב בגט.
ה. מחלת סכיזופרניה היא מום גדול כנכפית, ויש לחייב האשה בגרושין.
ו. בנדו"ד מדובר באשה הכשירה לקבל גט, כיון שיודעת לשמור גיטה ויודעת לשמור עצמה.
ז. אם קיימת הכחשה אם נסתחפה שדהו וחייב בכתובה, או שהיה קודם הנישואין ולא ידע ופטור מכתובה, יש לדון בזה לאחר הגט, ואין לכרוך את מתן הגט בדיון בנושא חיוב הכתובה.

סי' לו/7 - חיוב גט באשה שוטה (2)

בפנינו תביעת הבעל לגרושין מיום 31.8.98 הצדדים נשאו זל"ז כדמו"י בתאריך 25.1.98 ולא נולדו להם ילדים.

בכתב התביעה טוען הבעל כי מחצית השנה לאחר הנישואים גילה הבעל כי האשה חולת נפש, לאחר שנתקפה בהתקף פסיכוטי שכתוצאה ממנה אושפזה פעמיים בבי"ח "מזרע". הבעל מתאר את התנהגותה של האשה בזמן ההתקף כטרורף מוחלט. הבעל גיבה את טענתו במסמכים ובתעודות רפואיות, וכן הביא לביה"ד את התרופות אותן נוטלת האשה. כיום האשה גרה אצל סבתא בנתניה.

בפני ביה"ד הופיע פרופ' ל. ד. מביה"ח מזרע, והעיד והמציא לביה"ד את תיק הרפואי של הנתבעת, לאחר שהנתבעת חתמה על ויתור סודיות, וכך העיד:

"... לאחר מכן התברר מהאשה ומשפחתה וכן ע"י העו"ס כי האשה עברה משברים דומים בחו"ל לפני הנישואין ... מציינת שבחו"ל הפסיקה את הטיפול ולכן לא עמדה בעליה לארץ. בזמנים שונים לקחה כדור הלידול. כמו-כן ציינה הרופאה שהאשה ספרה שבתאריך 11.96 היתה מאושפזת האשה ... וע"כ מתברר ששנה וחצי לפני המשבר הנוכחי היה משבר."

לפי עדות פרופ' ל. מדובר במחלת סכיזופרניה, שבה יש צורך בטיפול מתמיד, והואיל ומדובר בהתקפות חוזרות, סיכויי ההחלמה נמוכים ביותר. למעשה גם האשה הודתה שקודם הנישואין פנתה לרופא עקב זה שהיתה עצבנית, והרופא נתן לה את הכדורים שהומצאו לביה"ד, וע"פ חו"ד המומחה מדובר בכדורים הניתנים לחולי נפש.

וא"כ בפנינו אשה שע"פ חו"ד רפואית הינה חולה בסכיזופרניה, והיתה מחלה זו קודם הנישואין, כאשר האשה הודתה בפני הרופאה המטפלת כי היתה מאושפזת עוד בחו"ל, ויש

לדון אם לחייבה בקבלת ג"פ. מקור הדין בתש"ו ברא"ש כלל מב,א, הובא להלכה בשו"ע אהע"ז קיז,יא, וז"ל:

"מי שנודע לו שאשתו נכפית ורוצה לגרשה ואינו משיג כדי כתובתה, כופין אותה לקבל גט (ואין בזה משום תקנת ר"ג), ויתן הנמצא בידו לכתובתה והמותר כשתשיג ידו. ואם תמאן לקבל גט, ימנע ממנה שאר כסות ועונה."

ועיין בנו"כ, בח"מ ס"ק יט ובב"ש ס"ק כא דהיינו דוקא שנולד אחר נישואין או שאינו יכול להוכיח שהיה המום קודם הנישואין, אבל אם מוכיח שהיה המום קודם הנישואין, יוצאת בלא כתובה. ועי"ש מחלוקת הח"מ והב"ש בס"ק שאח"ז אם כופין את האשה בכל מיני כפיה או רק במניעת שאר כסות ועונה. ועיין בתש"ו נודע ביהודה, הובאו דבריו בפת"ש שם ס"ק ה.

ע"פ עדות הרופא המטפל נראה כי מדובר באשה שהיתה חולה במחלת סכיזופרניה עוד לפני הנישואין, כאשר הבעל לא ידע מהמום וכן לא יכל לבדוק את היות האשה חולה במחלת נפש, שהרי ידוע שחולי סכיזופרניה בשעה שאינם בהתקף, מתנהגים הם בצורה רגילה, ולא היה צריך להעלות בדעתו שהאשה חולה במחלה זו. וכאמור, גם ע"פ הסברי האשה נראה כי המחלה היתה עוד קודם הנישואין, אף שלדבריה בצורה חמורה פחות, אך עצם העובדה כי קיבלה טיפול תרופתי המתאים לטיפול בחולי נפש, ניתן להסיק כי המחלה לא נולדה לאחר הנישואין כתוצאה מהפלה, אלא התפרצה בשנית כתוצאה מכך.

לאור האמור לעיל; מחייבים את האשה לקבל גט פיטורין, והבעל פטור מכתובתה וכן מכל חיובי ממון של בעל כלפי אשתו.

מסקנות

- א. אשה שהיתה חולה בסכיזופרניה לפני הנישואין והבעל לא ידע ממחלתה, יש לחייב האשה בגט והבעל פטור מכתובתה.
- ב. חיוב האשה בגט ופטור הבעל מכתובה, גם אם לדברי האשה לפני הנישואין הסימפטומים של המחלה היו פחותים מהקיים כיום, ואין לאשה טענה של נסתחפה שדהו.

לו/8. חיוב גט באשה שוטה (3)

בפנינו תביעת הבעל לגרושין ובכרוך לה עניני מזונות, החזקת ילדים ורכוש מיום 18.1.00. תביעה זו הוגשה לפני ביה"ד קמא, ולאחר שהוגש ערעור לביה"ד הגדול, הובא התיק לפני ביה"ד דנן.

תביעת הבעל לגרושין מתבססת על היותה של האשה חולת נפש ואלימה. בתאריך 29.6.00 פסק ביה"ד קמא כי לאחר העיון בתיקים לרבות תיקי המשטרה, מחליט ביה"ד לחייב את האשה בקבלת גט. בנימוקים להחלטה כותב אבה"ד שליט"א כי ע"פ תסקיר שרותי

הרווחה, וכן פרוטוקול בית המשפט ומתוכנם עולה כי האשה היא אלימה, אי לכך נאסר עליה להכנס לדירת בעלה. כמו כן הוגשו לביה"ד תיקי המשטרה שעל פיהם האשה אלימה. לפיכך חייב ביה"ד את האשה בקבלת גט כדין מאיס עלי.

האשה הגישה ערעור לביה"ד הגדול בטענה כי לא ניתנה לו הזכות לחקור את הצד השני (הבעל). ביה"ד הגדול קבע כי פסה"ד של ביה"ד קמא מעוכב, עד אשר ישמע הרכב אחר את טענות הצדדים וראיותיהם.

התקיימו שני דיונים. בדיון המקדמי נקבע כי העו"ס כותבות התסקיר תוזמנה לדיון להחקר ע"י ב"כ האשה. בדיון שנקבע התברר כי ב"כ האשה אינו חפץ כלל לחקור את העו"ס. וכך אומר ב"כ האשה בדיון מיום 18.12.01, על שאלת ביה"ד שבהנחה שהתביעה מבוססת על התסקיר, האם ניתן להוציא פס"ד על סמך הכתובים ללא חקירת העו"ס:

"אם אלה ההוכחות ומקובל להגיש פרוטוקולים של בית המשפט, אזי די לי בקשר לגבי בריקנר העו"ס."

ב"כ האשה ויתר על חקירת העו"ס ונתן הסכמתו להוצאת פס"ד ע"ס תסקירים ופרוטוקולי ביהמ"ש, כמובן בהתנאה כי אלה מקובלים ע"פ דיני הראיות בביה"ד. בישיבה זו בקש ב"כ האשה לחקור את הבעל. ב"כ האשה בקש לנווט את החקירה לאשה הזרה שיש לבעל. ביה"ד התנגד ובקש למקד את החקירה בענין האלימות. ב"כ האשה התמיד בהתנגדותו, והמשיך לחקור בענין האשה הזרה. ובזה נפסקה החקירה. לדעת ביה"ד גם אם לבעל יש אשה זרה, עדיין אין זה מתיר אלימות כה חמורה מצד האשה, כפי שעולה מהחומר שבתיק וכפי שיובא להלן. ע"כ גם אם הבעל הודה כי יש לו "חברה", אין מקום להמשיך בחקירה ויש להתמקד בחקירה בענין האלימות.

מהעיון בחומר שבתיק עולה כי האשה עצמה הגישה בסיכומיה מכתב מהרופא המטפל ד"ר רבינוביץ מיום 14.12.00, ובו הוא קובע ברורות כי:

"מדובר באשה הסובלת ממחלת נפש מסוג סכיזופרניה. כעת במצב רזידולי ללא פעילות פסיכוטית. קיים צורך לטיפול פסיכיאטרי כולל טפול תרופתי מסודר, תוכנית שיקומית, כנראה לכל חייה. אין כעת כל עדות לסיכון לעצמה או לאחרים, וחל שיפור משמעותי בבחון המציאות."

הגם שב"כ האשה הגיש את המכתב בהקשר לסיפא, שאין מניעה שהאשה תפגש עם הבנות, אך הרישא חמור ביותר לכשעצמו. ויש לבחון האם אין במחלת הסכיזופרניה ובטיפול שיקומי ותרופתי לכל החיים, משום עילה לגרושין. וכאמור מהבחינה העובדתית אין חולק כי האשה חולה במחלה זו, ומלוא (ואולי חלק) מחומריתה מופיע במסמך הרפואי שהיא מגישה בסיכומיה. כמו כן יש לבחון מהבחינה ההלכתית את טענת האשה כי מחלה זו היתה עוד טרם הנישואין והבעל ידע על כך.

והנה המחבר בשו"ע אהע"ז קיז, יא, פסק וז"ל:

"מי שנודע לו שאשתו נכפית ורוצה לגרשה ואינו משיג כדי כתובתה, כופין אותה לקבל גט (ואין בזה משום תקנת ר"ג) ויתן הנמצא בידו לכתובתה, והמותר כשתשיג ידו. ואם תמאן לקבל גט, ימנע ממנה שאר כסות ועונה. (ודוקא במום גדול כזה שאלו היה באיש היו כופין לגרש מדין התלמוד, ולא תקן ר"ג שתהא האשה עדיפה מהאיש...)"

ומקור הדין מתשי הרא"ש. ועיי"ש בח"מ ס"ק יט ובב"ש ס"ק כא דמייירי שאינו יכול לברר שקודם שנתארסה היתה נכפית וא"כ אין יכול להוציאה בלא כתובה כי נסתחפה שדהו, וגם היא אינה יכולה לברר שידע ומחיל, דא"כ אין יכולת בידו להוציאה בע"כ מאחר וסבר וקיבל. א"כ מבואר דלענין עצם החיוב לגרושין, אפילו לא הוכיח הבעל שהיתה האשה חולה קודם הנישואין ולא ידע על כך, ג"כ כופין לגרש במום גדול כנכפית, וזאת אם גם האשה לא הוכיחה דסבר וקיבל, רק הנפק"מ הינה לענין חיוב הכתובה, דאם לא הוכיח שהיה בה המום קודם שנשאת, חייב בכתובתה. ועיין שם מחלוקת הח"מ והב"ש אם כופין בשוטים בכה"ג לגרש, ועיין בתשי נוב"י, הובאו דבריו בפת"ש ס"ק ה.

ועיין עוד בתשי אגודת אזור (לבעל מראות הצובאות) תאהע"ז סי' כב שבטענת נכפית אף אם נולד לאחר הנישואין, כופין לגרש, ומילתא דפשיטא היא שאין סברא כלל לומר שמפני שמחל איזה זמן ומחל לשעתו, שיתחייב לסבול לעולם. אמנם אם האשה תביא ראיה לדבריה שהבעל ידע מהמום לפני הנישואין, יש מקום שלא לחייב בגט.

ועיין פד"ר כרך ב עמ' 136 שכתבו דאף אם אמרינן דסבר וקיבל לדרגה מסוימת של מחלה, מ"מ לא אמרינן דסבר וקיבל לדרגה היותר חמורה, דאחר שהסימפטומים של המחלה נהיו קשים יותר עד שנוקקה האשה לאשפוז בבית חולים לחולי נפש, לא אמרינן דסבר וקיבל כיון שהסכים למצבה הנפשי של קודם האשפוז. וכך גם בנידון שלפנינו, הרי ברור שאף אם היתה האשה חולה קודם לכן, וכטענת האשה שהבעל ידע זאת, הרי שלא היו התפרצויות של אלימות כפי שהיה בזמן האחרון, וע"כ גם אם טענת האשה נכונה, הרי עקב מחלתה האשה ברת חיוב בגט. ועיין עוד בפד"ר כרך ה עמ' 193 ולהלן (ביה"ד הגדול, בהרכב: הגר"ע הדאיה, הגר"ש אלישיב, הגר"ב זולטי), כאשר האשה טענה שהבעל ידע ממחלת הנפש שלה, שחזרה ותקפה אותה במהלך ההריון, שחייבו את האשה בקבלת ג"פ, לאחר שהבעל יקבל בחרם שלא ידע בזמן הנישואים שחלתה האשה במחלת נפש כזו בהיותה בת 15. והנה בנדו"ד שהסימפטומים של המחלה הוחרפו, בהיותה אלימה עד מאד, בכגון זה גם קבלת חרם לא בעינן, ורק באופן שהמחלה חזרה כפי שהיתה בעבר, צריך לקבל בחרם. ועיין עוד במשפטי שאול (סי' יב) שחייב אשה החולה במחלת סכיזופרניה בקבלת ג"פ.

כמו כן במחלת נפש כשטוענת האשה שהבעל ידע על כך, חובת ההוכחה היא על האשה, וכמש"כ בתשי מלבושי יו"ט (תאהע"ז סי' ד) דאף אם הטירוף הוא בגלוי, יכולים אביה ואמה לשמרה בשעת הטירוף, והוה כמו נכפה לזמן שהם כמומים שבסתר. ועיין בפד"ר כרך ח עמ' 182 דכיון שהרופאים מחויבים לסודיות רפואית, אין כל חזקה שנודע לבעל קודם הנישואין, וחובת ההוכחה היא על האשה לטענתה שידע קודם הנישואין.

עוד יצוין כי אף אם נאמר שהאשה חולה בסכיזופרניה ומצבה כיום סטטי ללא פעילות פסיכוטית, בכל אופן מהוה מחלת הסכיזופרניה עילה לגרושין, שהרי חיים אלה דומים למי

שחי על הר געש קודם התפרצות הלבנה, בשקט ובשלווה בהנחה שהלבנה לא תפרוץ. מדובר במחלת נפש חמורה ביותר, ובדרגה חמור (טיפול תרופתי ושיקומי לכל החיים), וגם אם אין כיום מצב פסיכואטי, עצם המחלה מהווה עילה לגרושין ולחיוב בגט.

לאור האמור לעיל יש לחייב את האשה בקבלת ג"פ ולו רק מן הטעם של מחלת הנפש, כפי שעולה מחו"ד הרפואית שהמציאה היא עצמה לביה"ד. ובכגון זה ודאי לא יכול ב"כ לטעון שחפץ לחקור את הרופא, מאחר וחוו"ד הרפואית ברורה בתכלית, והוא עצמו מודה והמציא חו"ד זו.

אולם עלינו לצרף גם את חו"ד הרפואית שהמציא הבעל מבי"ח רמב"ם - סיכום אשפוז מיום 9.7.00, כשהרופא המטפל מצטט מדברי האשה (ההדגשה לא במקור):

"לדבריה מספר חדשים טרם אשפוזו, בוצע שיפוץ בביתה. באותה תקופה הופיעו אצלה מחשבות לפגוע בבעלה, להכות אותו או לדקור אותו בסכין. היו גם ארועים בהם היתה אלימה כלפי בנותיה..."

הרי שע"פ חו"ד הרפואית האשה הודתה וטענה כי רצתה להכות את בעלה ולפגוע בו פיזית בדקירות סכין. כך גם עולה מהתסקירים הרבים הנמצאים לפנינו של האגף לשרותי הרווחה שע"י ערית חיפה. ראה תסקיר מיום 6.8.00 כי הבנות נמצאות בסיכון ויש לאפשר להן להשתקם בחברת אביהן, וכן בתסקיר מיום 30.5.00, וזאת מבלי להכנס לפרוטוקולים והחלטות בית המשפט לצווי הגנה.

ונהגו בתי הדין להסתמך על חו"ד רפואיות וחוו"ד של עו"ס, ע"פ האמור ברמ"א שו"ע אהע"ז עד, י:

"ונוהגין להושיב עמהם איש או אשה נאמנים, ותדור עמהם עד שיתברר ע"י מי נתגלגל הריב או הקטטה."

וכן ברמ"א שו"ע אהע"ז קנד, ג ובשו"ע חו"מ לה, יד. ע"כ יש נאמנות בעניני קטטות ומריבות וענינים שביה"ד אינו יכול לברר באמצעות דרכי הראיות המקובלים, לעו"ס או לרופאים.

ע"כ הואיל והוברר לנו ע"פ החומר שבתיק כי האשה הינה אלימה בקנה מידה המהווה סכנה לבעל לחיות במחיצתה, יש לחייב את האשה בקבלת ג"פ, ובפרט שגם איימה עליו ברצח, כמבואר בהודאתה בבית החולים, עיין בפד"ר כרך ט עמ' 200 ולהלן.

בענין טענת ב"כ האשה כי ברצונו להמשיך ולחקור את הבעל וכו'. הרי שביה"ד נתן לב"כ האשה אפשרות לחקור את הבעל, אלא שניכר כי ב"כ האשה עושה כל מאמץ למשוך את החקירה לכיוון שאינו רלוונטי לתביעת הגרושין, והאריכות אך למותר. כמו כן פס"ד זה לחיוב האשה בגט מסתמך על חו"ד של עו"ס, שב"כ האשה ויתר מרצונו על חקירתה, וכן על מסמכים רפואיים שהמציא ב"כ האשה בעצמו. ע"כ אין כל מקום להמשיך ולענות בעל אומלל זה, ולגאול אותו מסבלו ע"י חיוב האשה בקבלת ג"פ.

לאור האמור לעיל:

האשה חייבת לקבלת ג"פ כדמו"י.

מסקנות

- א. אשה החולה בסכיזופרניה, הדבר מהוה עילה לחיובה בגט, בפרט אם מחלתה גורמת להתפרצות של אלימות מצידה כלפי בני משפחתה.
- ב. גם אם לדברי האשה היתה המחלה קודם הנישואין וסבר הבעל וקבל, מ"מ גם לדבריה מדובר במחלה עם סימפטומים קלים מהסימפטומים הנוכחיים, ולא אמרינן דסבר וקיבל לדרגה חמורה יותר.
- ג. אשה הטוענת שהבעל ידע ממחלתה קודם הנישואין וסבר וקבל, חובת ההוכחה היא על האשה, דמחלת נפש הוי כמומים שבסתר.
- ד. אשה הנוהגת באלימות כלפי הבעל, יש לחייבה בקבלת ג"פ.
- ה. נהגו בתי הדין להסתמך על חו"ד של עו"ס ושל רופאים כראיה בדין, לעניינים שזו הדרך לברור העובדות.

סי' לו/9 - היתר נישואין למי שנישא בנשואי פראגוואי

בפנינו בקשה למתן היתר נישואין למבקש. המבקש היה נשוי לגבי י. בנישואי פראגוואי. הסיבה שהצדדים נישאו בנישואי פראגוואי, מאחר וביה"ד הרבני בבאר שבע קבע כי הם אסורים להנשא זל"ז.

ביה"ד הזמין את תיק הגרושין של האשה מנישואיה הקודמים עם מר ד"י. מתוך עיון בתיק עולה כי האשה נשאה לבעלה הקודם כדמו"י בתורכיה, והתגרשה ממנו אזרחית. לאחר מכן עלתה ארצה וחיתה עם המבקש כזוג נשוי. כשבאו להנשא כדמו"י התברר לאשה כי עליה להתגרש כדמו"י מבעלה הראשון. ואכן סודר ג"פ מהתם להכא, אולם ביה"ד הרבני הוציא החלטה מנומקת (מיום ח מרחשון תשמ"ו), כי האשה אסורה להנשא למר ז. מאחר ונמנע מהם להנשא כדמו"י, נשאו האשה והמבקש בנישואי פראגוואי בתאריך 26.5.86 כאשר עותק מתעודת נישואין זו מצויה בתיק ביה"ד.

בתיק ביה"ד מצוי תצהיר מהאשה, המאושר ע"י השגרירות במדריד, בו האשה מודיעה כי החליטה להפרד מהבעל, ואף התגרשו בביהמ"ש בברצלונה. בתצהיר ויתרה האשה על הזכויות שמקנה לה החוק במעמד אשת איש. לדברי המבקש - סביר שהאשה לא תרצה כלל בג"פ כדמו"י, בפרט אם תצטרך לטרוח ולנסוע לצרפת כדי לקבל את הגט.

ויש לדון בנדו"ד, דהנה רבים מהפוסקים התירו נישאים בנשואים אזרחיים להנשא בלא ג"פ. כן כתב המהר"ם שיק בתשי' (חאהע"ז סי' כט) דדינא כמומר ומומרת שנישאו בנימוסיהם, דקיי"ל בשו"ע אהע"ז סי' כו דהוי כזנות. ומצד חזקה אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות, לא שייכת חזקה זו באלו שאינם חוששים על איסור נידה ועל קידושין, עיי"ש. וכן בבית יצחק (חאהע"ז כט, ל) דהיכא שנתברר שעובר על איסור נידה שבכרת, לא חיישינן שבעל לשם קידושין. וכן בעם הארץ שאינו יודע שניתן לקדש בביאה. אלא שהבית יצחק כתב דמסתפינא להקל בגוונא שבא לבית דין וביה"ד סרבו לסדר להם חו"ק מאיזה סיבה "מחמת בזיון המשפחה או מחמת איסור דרבנן או אפילו מחמת איסור לאו שאין בו כרת", בכהאי גוונא ישתנה הדין ויש לחוש לדעת הרשב"א.

לפי"ז לדעת הבית יצחק שבקשו להנשא כדמו"י ורק ביה"ד לא איפשר להם מחמת איסור לבעל ולבועל, יש לחוש שבעל לשם קידושין. אך נראה דמה שחשש הבית יצחק היינו דוקא במקומם בחו"ל, שכאשר פנה לבית הדין מוכח שרוצה להנשא כדמו"י, וחיישינן שלא עושה בעילתו בעילת זנות כאשר נישא בערכאות מחמת שלא איפשרו לו להנשא כדמו"י. אך בנדו"ד פנו לרבנות להנשא כדמו"י מאחר וע"פ החוק במדינת ישראל כך היא דרך הנישואין, אך אין מכך ראיה שחפץ דוקא להנשא כדמו"י, וממילא אין להסיק מכך שכיון לשם קידושין מחמת שאין עושה בעילתו בעילת זנות. ובפרט כאשר אנו רואים שאין הם חוששים לאיסור חמור של נידה, ובודאי אינם יודעים שניתן לקדש בביאה.

ועיין עוד בדבר אברהם (ח"ג סי' כט) שהביא את הדעות המקילות והמחמירות, וכתב שהדבר תלוי לאיזה סוג שייכים בני הזוג. אם הם מאלה שאינם "דשים בעקביהם דרישות הדת ורק ממעין אונס לא עשו חו"ק", שבהם יש להחמיר. או שבני הזוג פורקים עול תו"מ או אינם יודעים כבר כלום מזה, שבהם לא שייכת החזקה של אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות. לפי"ז בנדו"ד שנראה שהם אינם מקיימים כלל תו"מ ואינם יודעים כלל מאלו הענינים, שאין בהם את החזקה הנ"ל.

והגר"מ פיינשטיין בתשי' אגרות משה (חאהע"ז, ח"א סי' עה) כתב דבמופקרין לעבור על כל איסורי תורה ונוהגים כנכרים, מדינא אינם צריכים גט. ועיין משי"כ באריכות בחלקת יעקב (מהדורה חדשה, חאהע"ז סי' סט - עד) שדעתו להתיר בלא גט היכא שאינם יודעים ואינם רוצים לדעת מעניני הדת היהודית, עיי"ש בסי' עב ס"ק טו.

ואף שבתי הדין משתדלים בדרי"כ לסדר גט לנישאים בנישואין אזרחיים, מ"מ בנדו"ד שידעו שאסורים להנשא זל"ז כדמו"י, וכן שאינם שומרים תו"מ עניני נידה וכד', וכן אינם יודעים שניתן לקדש בביאה, אין מקום להחמיר אלא אם היו לפנינו.

עוד נראה דבנדון דידן כיון שהבעל לפנינו והוא זה החפץ להנשא כדמו"י, והאשה אינה לפנינו, וכנראה מדברי הבעל שהאשה רחוקה מעניני יהדות ולא תסכים לטרוח כדי לקבל ג"פ, באשר סבורה היא שגירושיה האזרחיים בביהמ"ש בספרד ניתקו את קשר הנישואין, וכפי שסברה כשהתגרשה מבעלה הראשון, א"כ אינני רואה טעם וסיבה לעכב את הבעל מלהנשא.

לאור האמור לעיל המבקש אינו מעוכב להנשא כדמו"י מחמת נישואיו האזרחיים, ויש לשנות את מעמדו האישי בת.ז. מנשוי לגרוש. פס"ד זה הינו במקום תעודת גרושין.

מסקנות

- א. הרבה מהפוסקים התיירו זוג שנישא בנישואים אזרחיים, ופרקו מעילהם עול תורה ומצוות ומופקרים לעבור על כל אסורי תורה, להנשא לאחרים כדמו"י ללא ג"פ.
- ב. אף שבתי הדין משתדלים בכל ענין לגרש בג"פ כדמו"י גם אם נשאו אזרחית בלבד, מ"מ כאשר יש אומדנא לביה"ד שהאשה לא תרצה לקבל ג"פ, יש להתיר לבעל להנשא ללא ג"פ.